

**Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk**

Vroeg op weg naar de VDAB

De hulpfactor met drempelgevaar in de zoektocht naar werkgelegenheid

Door Celina Gorissen

**Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

**Hasselt
Academiejaar 2014- 2015**

WOORD VOORAF

Deze eindverhandeling kadert in het behalen van het diploma bachelor sociaal werk aan de Hogeschool PXL te Hasselt. Dit eindwerk is voor mij de afsluiter van drie jaar hogeschool. Maar de school is niet de enige plaats die ik verlaat, ook mijn stage loopt stilaan op zijn einde. Hierbij wens ik een dankwoord te richten tot alle personen die hun steentje hebben bijgedragen tot de realisatie van dit eindwerk.

Dit werkstuk was niet realiseerbaar geweest indien de VDAB Werkwinkel in Genk mij niet de mogelijkheid had geboden om mijn derdejaarsstage daar te voleindigen. Ze gaven me de kans om bevragingen te laten uitvoeren bij de moeilijk bereikbare jongvolwassenen. Ik bedank het diensthoofd van de Werkwinkel te Genk, Annick Roncada, dat ik van haar de kans, de ruimte en het vertrouwen heb gekregen om binnen de dienst Trajectbemiddeling te functioneren.

Hierbij wil ik ook alle collega's, specifiek Karel Hertogen, Veronique Machiels, Marina Abouazi en Phaedra Rousselle, bedanken voor het bijstaan en me handvaten aan te reiken om de bevragingen tot een goed einde te kunnen brengen.

Ik wil de jongeren, die deelnamen aan deze enquête, bedanken voor hun bereidwilligheid, hun medewerking, hun vriendelijkheid en oprechtheid. Ik ben erg dankbaar voor de leerrijke momenten die ik met hen mocht beleven. Ook mijn collega's op het werkveld, Jessy Vangemert en haar stagiaire Nina Langens, wil ik bedanken dat ik de kans heb gekregen om mee te draaien in het straathoekwerk in de regio Zwartberg. Bij elke kans die ik kreeg om met jullie mee te draaien leerde ik weer bij.

Ook wil ik mijn eindwerkbegeleidster Anne-Marie Kenis bedanken voor haar tijd, het geduld en de begeleiding die ik van haar heb mogen ontvangen. Ik wil haar ook bedanken voor het nalezen van mijn eindwerk en het geven van kritische opmerkingen. Bedankt voor de deskundige begeleiding en de nuttige tips. Dankzij haar ondersteuning is dit eindwerk tot stand gekomen.

Ook zou ik graag mijn stagebegeleidster, Bianca Vosters, willen bedanken voor de steun, goede opvolging en de feedback van mijn stage dat mede ten goede is gekomen voor dit werkstuk.

Tot slot dank ik mijn ouders en mijn vriend voor hun onvoorwaardelijke steun tijdens mijn studies. Want zonder hun steun was ik nooit zo ver geraakt!

Aan iedereen nogmaals mijn oprechte dank.

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave.....	3
De lijst van afkortingen, symbolen en veel gebruikte begrippen.....	6
Inleiding.....	7
Deel 1: Situering stageplaats.....	9
Inleiding	9
1.1 De maatschappelijke situering.....	9
1.2 Missie en visie	9
1.3 Doelstellingen.....	10
I. Duurzaam werk voor niet-actieve burgers	10
II. Loopbaandienstverlening voor werkende burgers	11
III. Een sluitende aanpak voor alle werkgevers verzekeren.....	11
IV. Een toekomstgericht aanbod voor het erkennen en ontwikkelen van competenties organiseren.....	11
V. Partnerschappen uitbreiden	11
Jongerenparticipatie en co-creatie	11
Een hoeveelheid aan partnerschappen in functie van werkloze(jongere)n	12
Projecten en Trajecten.....	12
Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.....	13
1.4 Doelgroep.....	13
1.5 Aanbod.....	13
1.5.1 Werkinleving voor jongeren	15
Besluit.....	15
Deel 2: Theoretisch kader.....	17
Inleiding	17
2.1 Doelgroep.....	17
2.1.1 Moeilijk bereikbare jongeren.....	17
I. NEET-jongeren	18
II. Begrip 'Jongvolwassene'	19
III. Begrip 'Moeilijke bereikbaarheid'	20
IV. De mentale bereikbaarheid	21

2.1.2	Maatschappelijke kwetsbaarheid: jongeren met een achtergrond van sociale en maatschappelijke achterstand	22
2.1.3	Gasten in het straathoekwerk	26
I.	Een laagdrempelige professionele werkvorm.....	26
II.	Een vorm van aanwezig zijn	27
III.	Realisatie van een kwaliteitsvol bestaan	27
IV.	Gericht op sociaal uitgesloten mensen	27
2.2	Omgevingsanalyse jeugdwerkloosheid in Genk en Vlaanderen.....	27
2.2.1	De werkzaamheidsgraad van jongeren	27
2.2.2	De jeugdwerkloosheidsgraad	28
2.3	Algemeen beleid ten aanzien van jongeren in Vlaanderen	28
2.3.1	Het Jeugdwerkplan.....	28
2.3.2	Community formation in een inclusief, geïntegreerd en competentieversterkend arbeidsmarktbeleid	28
2.3.3	Beleidsnota 2014-2019 Jeugd.....	29
2.4	Methodieken.....	30
2.4.1	Vindplaatsgericht werken of outreachend werken.....	30
2.4.2	Doelgroepgericht werken of het ritme van de gast hanteren.....	30
2.4.3	Veranderingsgerichte en competentiegerichte begeleiding.....	31
2.4.4	FIND-BIND-MIND methodiek.....	31
	Besluit.....	31
Deel 3:	Onderzoek.....	32
	Inleiding	32
3.1	Inzetten op een betere aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt	32
3.2	Geïntegreerd plan van aanpak voor de jeugdwerkloosheid: het jeugdwerkplan..	33
3.2.1	Een Vlaamse jongerengarantie	34
3.3	Onderzoekresultaten Project Werk en geen werk LiSS 1999-2000 in Zwartberg en Project Werk aan de Winkel in het kader van het jeugdwerkloosheidsplan Genk 2006-2007.....	34
3.3.1	Het kaderen van de ondervraagden	35
3.3.2	Beroep(suitoefening).....	35
3.3.3	Jobaspiraties en motivatie	36

3.4	Opvolging van het Project Limburgs Steunpunt Straathoekwerk Evolutie jeugdwerkloosheid 2015 in Zwartberg	37
3.4.1	De gehanteerde onderzoeksmethode in het project	37
3.4.2	De voorbereiding van het project.....	38
I.	Het straathoekwerk in het LiSS	38
II.	Gegevensuitwisseling met het LiSS	39
III.	Samenwerkingspartner JAC Genk	39
IV.	Samenwerkingspartner ACV Genk.....	39
V.	Overlegmoment met het LiSS	40
3.4.3	De daadwerkelijke uitvoering van het project.....	40
3.4.4	Het kaderen van de ondervraagden	41
3.5	Een conclusie van de tussentijdse bevindingen.....	43
3.5.1	Sterktes en zwaktes	43
3.5.2	De begeleiding naar werk.....	43
3.5.3	Inkomen en de stimulatie naar inkomen	44
3.5.4	Indruk en beleving.....	46
	Besluit.....	46
Deel 4:	Kritische kijk	48
	Inleiding	48
4.1	Kritische kijk	48
	Besluit.....	51
5	Algemeen besluit.....	53
6	Bibliografie	55
7	Samenvatting	59

DE LIJST VAN AFKORTINGEN, SYMBOLEN EN VEEL GEBRUIKTE BEGRIPPEN

- BKOT: Beroeps Kwalificerende Opleidingstrajecten
- CVO: Centrum voor Volwassenenonderwijs
- EAK: Europese enquête van de arbeidskrachten
- ENAIP: Ente Nazionale Acli Istruzione Professionale
- ESF: Europees Sociaal Fonds
- EVA: Extern Verzelfstandigd Agentschap
- IBO: Individuele Beroepsopleiding
- ILO-werkloosheidsgraad: International Labour Organisation-werkloosheidsgraad
- KMO: Kleine of Middelgrote Onderneming
- KOPA: Kans Op Arbeid vzw
- LiSS: Limburg Steunpunt Straathoekwerk
- MMPP: Het hebben van een medische, mentale, psychische of psychiatrische beperking
- NEC: Normale economische circuit; In het normaal economisch circuit is er sprake van een afwezigheid aan specifieke begeleiding en ondersteuning op de werkvloer (op maat). Onvoldoende kansen op werk kunnen voor kansengroepen worden verkregen buiten het NEC, zoals via de sociale economie of beschutte werkplaatsen.
- NEET: Not in education, employment or training
- OKOT: Onderwijskwalificerende opleidingstrajecten voor werkzoekenden
- PRIC: Provinciaal Integratiecentrum
- SALK: Actieplan voor Limburg in het Kwadraat
- SBS-testbank: Outplacement Bureau Skillbuilders - testbank
- STEM-domein: Science, Technology, Engineering and Mathematics
- Steunpunt SSL: Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen
- Steunpunt WSE: Steunpunt Werk en Sociale Economie
- UNIZO: De Unie van Zelfstandige Ondernemers
- VDAB: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
- VOKA: Vlaams netwerk van ondernemingen
- VRT: Vlaamse Radio- en Televisieomroep
- VZW: Vereniging zonder winstoogmerk
- WIJ: Werkinleving voor jongeren
- YAR: Youth at Risk

INLEIDING

De samenleving omhelst een harmonieuze samenwerking tussen zijn instanties, organisaties, burgers en oversten. Iedere burger vult een bepaalde positie in om de samenleving staande te houden en te doen draaien. Deze positie houdt een verantwoordelijkheid in, een bijdrage ten opzichte van de samenleving. De maatschappij draagt op zijn beurt ook zorg voor zijn inwonenden via bijkomende ondersteuning. Om deze uitwisseling te optimaliseren worden openbare diensten, zoals de dienstverlening vanuit de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleidingen (VDAB), ingeschakeld om hun burgers op een zo gunstig mogelijke manier te kunnen bereiken. Niet iedere burger wordt echter bereikt. Fysieke als mentale onbereikbaarheid bij jongeren, gasten in het straathoekwerk als laaggeschoolden, is op de dag van vandaag een actueel gegeven. De manieren om dit te overbruggen zullen worden toegelicht vanuit de visie 'jongeren zo optimaal mogelijk verder te helpen in hun zoektocht naar werk'. Wat houdt jongeren tegen om naar de VDAB te gaan? Op welke manier kunnen we de laagdrempeligheid naar jongeren toe verhogen? Wie zijn de 'moeilijk bereikbare jongeren'? De overheidsdienst 'de VDAB' vormt een kernschakel in de verbintenis tussen werkzoekenden en de arbeidsmarkt. Via duurzame partnerschappen, het in dialoog gaan met de doelgroep zelf, inzetten op een betere aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, campus-acties en andere ondernemingen, zijn de doelstellingen om de jongeren optimaal te bereiken en te activeren in hun zoektocht naar werk. Jongeren voldoende ondersteunen en stimuleren vormt de rode draad tot activatie. Mijn interesse in deze maatschappelijke problematiek vloeit voort vanuit mijn eigen jeugdigheid en het toekomstig toetreden in de arbeidsmarkt. Wat is het algemeen zicht van de gemiddelde jongere over de VDAB? Het is hierbij interessant om na te gaan of mijn eigen visie ook toegepast wordt door andere jongeren en waarom dit werkelijk zo is of juist niet. De VDAB heeft er veel baat bij om jongeren te bereiken en te begeleiden in het zoeken naar een geschikte werkplaats. Hoe effectiever dit "bereiken" is, hoe vlotter de jongeren hun weg kunnen vinden naar de arbeidsmarkt. Mijn eigen kritische blik op de manier van ontvangen en behandelen, vormt een bijpassende aanvulling op het huidige systeem en het ondernemen.

Wat onderneemt de VDAB voor acties tot nu toe? Op welke manier bereikt de VDAB jongeren in het heden? Onderzoek via open en gesloten vragen, zal uitwijzen hoe de 'onbereikbaarheid' van jongeren effectief kan worden aangepakt. De ondervragingen zullen verduidelijking kunnen verschaffen op vlak van het imago van de VDAB, hoe dit imago tot stand is gekomen en wat dit imago in stand houdt. Wat zijn de persoonlijke ervaringen met de dienstverlening van de VDAB? Het na te streven doel is de jeugdwerkloosheid te doen dalen en jongeren effectief te laten participeren in de samenleving. In deze redenering vindt het jeugdwerkplan zijn oorsprong. Het tegengaan

van de maatschappelijke kwetsbaarheid die ontstaat ten gevolge van negatieve ervaringen bij diverse openbare diensten, zal deze vicieuze cirkel doorbreken en jongeren meer deel laten uitmaken van de samenleving om zo hun bijdrage te kunnen verschaffen. Want op welke manier kan een instantie de jongere nu beter bereiken dan via de jongere zelf? De gasten in het straathoekwerk vullen een cruciale plaats in, in het vinden van 'moeilijk bereikbare jeugd'. Een straathoekwerker positioneert zich voorzichtig in de leefwereld van jongeren en kan hun achterliggende gedachten, redeneringen en motivaties achterhalen. De doelgroep zal worden bevraagd via enquêtes die worden uitgedeeld en ingevuld ter plaatse, vanuit de VDAB (via contactlijst of aanmelding) of via het actief zoeken naar jongeren. Bij een enquête is er sprake van een lage drempel en vragen waarbij sociaal wenselijke antwoorden niet worden uitgelokt. Via de enquête zal bevraagd worden wat de visie is van de jongeren over de VDAB en wat ze denken over het doel van de VDAB. Het doel van dit eindwerk is inzicht te krijgen in het standpunt van de jongvolwassenen betreffende de eerste stap te kunnen of durven te zetten naar de VDAB en wat hen hierin tegenhoudt of belet. Speelt de angstgevoeligheid een rol of is het een karakteristiek probleem? Of zijn jongeren toch niet echt op zoek naar werk? Willen ze niet graag werken, maar toch graag een uitkering ontvangen? Hebben ze geen gepast vervoermiddel? Of zijn ze beschaamd na de zoveelste afwijzing van een werkaanbieding? Speelt het diploma een rol? Stellen bedrijven te hoge eisen? Teveel aanbiedingen van hogere gediplomeerden voor een job? Hoe kan de VDAB volgens hen makkelijker jongeren bereiken, etc. Vervolgens ben ik op zoek gegaan naar de theorie die ik hieraan kan linken. Ook ga ik na of er verschillen zijn met betrekking tot opleiding, afkomst, sociale klasse, etc. Door de bevindingen verder te verwerken in dit eindwerk, zullen motieven van moeilijk bereikbare jongeren achterhaald kunnen worden en de onderzoeksresultaten kunnen worden uitgeschreven. Het uit te voeren onderzoek zal zijn bijdrage leveren om het aanbod van de VDAB zo effectief mogelijk laten overeenkomen met de vraag van zijn (jeugdige) klanten.

DEEL 1: SITUERING STAGEPLAATS

Inleiding

Vooraleer de eigenlijke bespreking van het thema van start kan gaan, is het van belang om de context waarbinnen de VDAB zich situeert te kunnen overzien. De VDAB beschikt over een groot aantal eenheden, die geïntegreerd zijn in de aangeboden hulpverlening. Een hulpverlening die voor iedereen beschikbaar is, ook voor jongeren. In dit deel zal elk relevant item kort besproken worden zodat een overzichtelijk beeld kan worden gevormd van de aangeboden diensten en vanuit welke principes deze diensten worden aangeboden.

1.1 De maatschappelijke situering

De VDAB bevat een hoogstaande bewustwording betreffende de verscheidene maatschappelijke sectoren die bestaan in de huidige samenleving. Sectorrapporten ("Sectorrapport Sector Maatschappelijke Dienstverlening", 2012) maken het mogelijk om te kunnen inspelen op lokale noden en deze op maat aan te pakken. Dit zicht maakt het mogelijk om een overzicht te behouden over alle bestaande sectoren en hun inhoud. Als deel van de quartaire sector neemt de VDAB ("Sectorrapporten NACE", 2014) een belangrijke plaats in, in de niet-commerciële dienstverlening.

De VDAB Werkwinkel in Genk is gehuisvest als deelaspect van de VDAB-sector. Een Werkwinkel kan volgens de site van de Werkwinkels gedefinieerd worden als een samenwerking tussen VDAB en de lokale overheden, steden en gemeenten, OCMW's, en een aantal derdenorganisaties. Met als doel een optimale werking van de lokale arbeidsmarkt. Dat betekent dat je er terecht kan met al je vragen rond werk en opleiding en het vinden van zowel werk als werknemers. ("Werkwinkels", 2005, z.p.).

1.2 Missie en visie

Sinds het ontstaan van de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding in 1989 zijn er al verscheidene veranderingen voltrokken op vlak van zowel inhoud als beleid van deze quartaire sector. Doch is de specifieke opdracht en missie ("Missie en Opdracht", 2014) dezelfde gebleven. De visie van de VDAB vertrekt vanuit de arbeidsmarktevoluties en het loopbaanbeleid. In het verwezenlijken van dit toekomstperspectief houdt de VDAB rekening met hun bestaansgrond, haar waarden en haar identiteit. De missie, welke hier staat uitgeschreven, is eveneens terug te vinden op de site van de VDAB.

Als loopbaanregisseur scheppen we voor alle Vlaamse burgers de ruimte om maximaal zelf hun loopbaan te ontwikkelen. Dat doen we met het oog op een vlottere arbeidsmarktwerking en welvaart voor iedereen. Als dienstverlener helpen we burgers bij het ontwikkelen van hun loopbaan in wisselwerking met de marktvrage. Daarin spelen wij

helder samen met andere dienstverleners. Speciale aandacht hebben we voor burgers uit kansengroepen. (“Over VDAB”, 2014, z.p.).

Kansengroepen bestaan uit maatschappelijk kwetsbare personen die terug te vinden zijn in alle uithoeken van de samenleving. Specifiek zal in dit eindwerk verder ingegaan worden op de maatschappelijke kwetsbaarheid bij jeugdige gasten in het straathoekwerk, aangezien op deze groep verdere bevragingen zullen worden toegepast. Meer informatie over het straathoekwerk is terug te vinden in deel twee punt 2.1.3 ‘Gasten in het straathoekwerk’.

De missie van de VDAB werkt in op het toekomstperspectief, via het voorzien van een uitgebreid en doeltreffend dienstenpakket bestaande uit arbeidsbemiddeling, competentieontwikkeling, loopbaandienstverlening en het faciliteren van de arbeidsmarktwerking.

1.3 Doelstellingen

Als een extern verzelfstandigd agentschap (EVA) in publiekrechtelijke vorm, wordt de sector bestuurd door een Raad van Bestuur en niet door de Vlaamse regering. Doch verkrijgt de VDAB zijn financiering van de Vlaamse regering, waar zij onderdeel van uitmaakt. Om te komen tot een doeltreffend dienstenpakket is deze financiering noodzakelijk. Om van deze financiering te kunnen blijven genieten moet de VDAB verantwoording afleggen aan de Vlaamse regering. In samenwerking met de Vlaamse Regering wordt om die specifieke reden de beheersovereenkomst 2011-2015 van de VDAB (“Beheersovereenkomst”, 2014) doorgevoerd.

In de voorgaande beheersovereenkomst Vlaamse Regering en de VDAB voor 2005 – 2009 (Vlaamse Regering, 2005) legt de overheidsinstanties in mindere mate de nadruk op de VDAB in zijn rol als regisseur van de arbeidsmarkt. Het is aan de VDAB om zich niet enkel te concentreren op de werkzoekende, maar specifiek op niet-actieve burgers in de samenleving, al dan niet via het aanbieden van opleidingen.

Een tweede verschilpunt is te vinden in de drie aparte strategische doelstellingen in de huidige beheersovereenkomst: de dienstverlening voor de werkgevers, de loopbaandienstverlening en de partnerschappen.

De huidige beheersovereenkomst behelst vijf omvangrijke accenten, welke hun invulling tot de uitwerking van de missie kennen. In de vijfjarige levensduur van de overeenkomst zullen de vijf strategische doelstellingen (VDAB-communicatiedienst, 2014) concreet worden uitgewerkt en gerealiseerd.

I. Duurzaam werk voor niet-actieve burgers

Een eerste doel is om alle werkzoekenden en andere niet-actieve burgers op de arbeidsmarkt maximaal op maat te activeren, met het oog op een duurzame inschakeling op de arbeidsmarkt.

II. Loopbaandienstverlening voor werkende burgers

De werkende burgers moeten kunnen rekenen op de werking van de VDAB bij de vormgeving van hun loopbaan.

III. Een sluitende aanpak voor alle werkgevers verzekeren

Van loopbaangerelateerde vragen tot arbeidsmarktgerelateerde vragen kunnen zowel werknemers als werkgevers bij de VDAB terecht. ("Werkgevers", 2014).

IV. Een toekomstgericht aanbod voor het erkennen en ontwikkelen van competenties organiseren

De VDAB staat in voor een arbeidsmarktgericht, wendbaar en toekomstgericht opleidingsaanbod. In dit opleidingsaanbod staat werkplekleren centraal, maar ook expliciete doelstellingen rond webleren en het erkennen van competenties.

V. Partnerschappen uitbreiden

De voorgaande doelstellingen behalen vormt voor de VDAB alleen een grote klus. De partners van de VDAB vormen dan ook een belangrijke schakel in het behalen van deze doelstellingen. Hierbij wilt de VDAB vooral meer inzetten op versterkte en uitgebreide samenwerking met partnerschappen om aan niet-actieve burgers, werknemers en werkgevers de best mogelijke dienstverlening te kunnen aanbieden. ("Partners", 2014).

Jongerenparticipatie en co-creatie

De belangrijkste vorm van partnerschappen ligt in het in dialoog gaan met de doelgroep zelf. (Synerjob, 2013). Een belangrijke rol dat de Europese Unie de jeugdraden toelegt. Ook de VDAB (Dufraing, 2014) vindt zich in deze denkwijze terug om de jongerenparticipatie te doen toenemen.

Via een toegankelijker deelwebsite vinden specifiek de jongeren nuttige en duidelijke informatie terug die op hen van toepassing is. Ook andere wegen in de sociale media, zoals twitter, facebook en mobiel web worden ingevoerd om jongeren optimaal te kunnen bereiken. Daarnaast zal de VDAB steeds inhoudelijke thema's en georganiseerd advies integreren in hun jongerenpanels. (VDAB-communicatiedienst, 2014). Op de deelpagina wordt aangeboden om deel te nemen aan videochatsessies met e-coaches, inschrijvingen voor workshops en online sollicitatietraining. De onlinecorner geeft de mogelijkheid voor jongeren om hun mening of opmerkingen te geven over de dienstverlening van de VDAB. Hetzelfde doel is terug te vinden bij de talkshows, georganiseerd door de jongerenzender JIM. De conclusies die zijn getrokken uit al deze bemerkingen blijken paradoxaal. Enerzijds blijkt het imago van de VDAB ten opzichte van de jongeren geen voldoening te brengen. Anderzijds blijkt de hoeveelheid aan opties in de aangeboden dienstverlening volgens de jongeren aanzienlijk groter dan vooraf verwacht. Naast de jongerenzender JIM, wordt er met andere organisaties samengewerkt. De campagne 'Ervaring werkt' wil jongeren zoveel mogelijk de juiste

ervaring laten opdoen en de vicieuze 'gebrek aan ervaring'-cirkel doorbreken. Het initiatief van vrijdag 13 maart 2015 heeft al vele goede reacties gekregen van de Vlaamse Radio- en Televisieomroep (VRT) en VOKA. In samenwerking met UNIZO, VOKA, VRT en het uitzendbureau Adecco, zorgen de bemiddelaars van de VDAB voor de juiste match tussen werkzoekenden en de stageplaatsen. Jonge werkzoekenden kunnen hun gerichte opgedane ervaring vertalen in echte werkcompetenties tijdens een volgende sollicitatie bij een toekomstige werkgever.

Een hoeveelheid aan partnerschappen in functie van werkloze(jongere)n

Om jongeren te kunnen bereiken en hun wisselwerking met de arbeidsmarktwerking te kunnen beïnvloeden, vormen partnerschappen een belangrijke invulling in de betrokkenheid. In de gehele opzet om jongeren te bereiken en om de werkloosheid te voorkomen worden zowel subregionale en lokale besturen ingezet om voortrajecten te voorzien voor kwetsbare jongeren, hoofdzakelijk in de centrumsteden. (VDAB doorheen de jaren", 2014).

Partnerschappen kunnen worden ingedeeld per regio. De samenwerking met de uitzendsector, partnerschappen met lokale besturen, publiek-publieke en publiek-private samenwerking, interregionale mobiliteit (Synerjob) en excellente partnerschappen kunnen onder de noemer van belangrijke samenwerkingspartners worden geplaatst door de VDAB. (Dufraing, 2014).

Projecten en Trajecten

Ondanks het belang van opgedane ervaring om te vertalen in echte werkcompetenties, bezitten de kwetsbare jongeren weinig tot geen beroepskwalificaties of andere arbeidsmarktcompetenties. Vaak zijn zij werkloos, volgen zij ook geen opleiding of begeleiding die hen zou kunnen versterken. Om hen hierin te completeren wordt een project uitgewerkt, gericht naar een betere voorbereiding op de arbeidsmarkt. Een andere term voor dit traject is het 'vindplaatsgericht werken', waarvan de opstart was voorzien op 1 januari 2014. Deze outreachende methodiek zal verder worden besproken onder deel twee punt 2.4.1 'Vindplaatsgericht werken of outreachend werken'.

In 2006 ging de VDAB een complementair partnerschap aan met Syntra. Het SYNTRA-netwerk biedt opleidingen aan die cliënten vooruit kunnen helpen op de arbeidsmarkt. Syntra is specifiek gericht op werkzoekenden van wie het profiel aansluit bij vacatures op de website van de VDAB.

In het kader van de jeugdwerkloosheid onderging de VDAB samenwerkingsverbanden met Youth at Risk (YAR) Vlaanderen. De methodiek helpt probleemjongeren, met een dossier bij de jeugdrechter, verder om weer greep op hun eigen leven te kunnen krijgen. SALK-acties (Expertengroep SALK, 2012) vinden hun oorsprong in het jaar 2012 ten aanzien van de aankondiging van de sluiting van vestiging Ford Genk. De doelstelling van het Strategisch Actieplan voor Limburg in het Kwadraat (SALK) bestaat eruit om meer jobs te creëren voor het economisch weefsel en op een duurzame manier het

werkloosheidssurplus weg te werken. Deze vernieuwde strategie, zoals het Vlaamse Parlement (Expertengroep SALK, 2012) het zelf verwoordt, zit vervat in “de Limburgse 6-hoek’: meer jobs, marktgerichte scholen, sterker ondernemen, krachtiger innoveren, beter exporteren, en gericht ontsluiten”. (p.2).

Doelstellingen op korte termijn kunnen beschreven worden als het sensibiliseren en engageren van werkgevers via bijblijfsessies of via informatiesessies, maar het toepassen van instapstages of het uitbreiden van werkplekieren mag volgens Synerjob (2013) hier niet uit de boot vallen. SALK-acties op lange termijn zijn zowel de Onderwijs Kwalificerende Opleidingstrajecten (OKOT) als de Beroeps Kwalificerende Opleidingstrajecten (BKOT). Zij dienen ter remediëring van kwalitatieve knelpunten. De VDAB (Dufraing, 2014) vindt zijn centrale werking hierin terug met betrekking tot scholing en arbeidsmarktbeleid. Initiatieven zoals ‘School’s Out, Work’s In’, bieden sollicitatievaardigheden, video-chat en workshopateliers aan om op het doel in te spelen. Oriënterende trajecten voor jongeren worden aangeboden door Groep Intro, als door Randstad om in een specifiek bemiddelingstraject terecht te kunnen komen.

Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt

Inzetten op een betere aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, ook na een opleiding, blijft één van de sterkste partnerschappen om jongeren uit de werkloosheid te houden vindt de VDAB (Dufraing, 2014), alsook om jongeren te bereiken. Om voorbereid te zijn op de arbeidsmarkt, volgen jongeren de Campusacties. Naast jongeren behoren ook de leerkrachten en directies voldoende geïnformeerd te zijn. Informatie over de arbeidsmarkt via toelichting betreffende studies, schoolverlaters en het ondersteunen van stageleerkrachten vormt een belangrijke aanvulling. Voor de VDAB staat competentieverhoging en een warme overdracht tussen de school en VDAB en de arbeidsmarkt centraal. Meer informatie is te vinden in deel drie punt 3.1 ‘Inzetten op een betere aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt’.

1.4 Doelgroep

Zoals de strategische doelstellingen eerder hebben verduidelijkt, staat de dienstverlening klaar om de burgers van jong tot oud te ondersteunen, met het oog op een duurzame inschakeling op de arbeidsmarkt. Er wordt niet alleen met de leeftijd rekening gehouden. Een andere factor is het al dan niet hebben van een medische, mentale, psychische of psychiatrische beperking (MMPP) en met mensen die in (kans)armoede leven. Door rekening te houden met al deze elementen wordt het mogelijk om de burgers maximaal op maat te activeren op de arbeidsmarkt. (VDAB-communicatiedienst, 2014).

1.5 Aanbod

Een duurzame inschakeling op de arbeidsmarkt houdt een ruim aanbod in om werkzoekenden, werknemers en werkgevers te ondersteunen bij hun vragen en behoeftes. Ondersteuning van werkzoekenden bestaat onder andere in het aanbieden

van een rijkelijk assortiment bestaande uit vacatures, ondersteuning betreffende het opstellen van een Curriculum Vitae of bij een sollicitatiebrief en bij het voeren van een sollicitatiegesprek.

Wanneer een werkzoekende, een werknemer of een bedrijf zich bijschoolt, is er altijd de keuze om via de VDAB een opleiding te volgen in één van de verscheidene beschikbare centra. Bijleren kan ook via webleren of Flex-i Training. Voor elke opleiding die gevolgd wordt bij de VDAB, voorziet de Vlaamse overheid een aantal financiële voordelen voor werkzoekenden en werknemers.

De VDAB ("Begeleiding en oriëntatie", 2014) werkt rond bemiddeling en oriëntatie van zijn klanten. Deze bemiddeling bestaat uit jobbegeleiding, loopbaanbegeleiding, gespecialiseerde begeleiding aan kansengroepen of mensen met specifieke noden, informatie over beroepen ontdekken en testen afleggen om kennis en vaardigheden nader te onderzoeken.

De VDAB houdt alle geïnteresseerden op de hoogte van innovaties op de markt zoals jobbeurzen, werkevenementen en seminaries. ("Vind een job", 2014). Mede de noviteit op economisch vlak zoals werkloosheidscijfers en arbeidsmarktpublicaties worden via mail, MagEzine, bloggers en persberichten verspreid. ("Nieuws", 2014).

Werkgevers en samenwerkingspartners vinden optimale ondersteuning terug via de registratie op VDAB voor werkgevers/partners en via het Vlaams Toeleidingsnetwerk Vitrine. Op deze site kunnen professionele doorverwijzers informatie vinden over erkende projecten en reguliere diensten, infosessies en opleidingen van de VDAB en partners voor werkzoekenden, werkgevers en werknemers. De algemene bedoeling is bij te dragen aan een grotere transparantie en een overzicht van het bestaande aanbod in het Vlaamse toeleidingsveld tot stand te brengen. ("Vlaams Toeleidingsnetwerk VITRINE", 2015, z.p.).

De samenwerking van de VDAB ("Opleidingen", 2014) neemt plaats op diverse niveaus, elk met hun eigen voordelen en aanvullingen. Hun samenwerking met niet-commerciële en commerciële begeleidingsorganisaties levert een waardevolle aanvulling op de aspecten 'begeleiding' en 'opleiding'. Uit de coöperatie met het onderwijs ontstaan verscheidene initiatieven voor leerkrachten en scholen. Uit de samenwerking tussen de VDAB (VDAB-communicatiedienst, 2014), Actiris en Le Forem, is de vzw Synerjob ontstaan. De centrale opdracht van de vzw is om, via de medewerking van publieke bemiddelings- en tewerkstellingsdiensten, de complicaties op de verschillende arbeidsmarkten grondiger te kunnen benaderen. De samenwerking van de VDAB met het Vlaams Netwerk van Ondernemingen (VOKA), de Unie van Zelfstandige Ondernemers (UNIZO) en eventueel andere organisaties waarin werkgevers vertegenwoordigd zijn, brengt het concept sollicitatiefeedback tot stand. De VDAB coöperiert met outplacementkantoren en beschikt over typerende informatie voor kantoren die willen samenwerken met het Sociaal Interventiefonds van de VDAB. De website van de VDAB ("Partners", 2015, z.p.) haalt aan dat "interventieadviseurs kantoren begeleiden, wanneer deze genoodzaakt zijn tot een collectief ontslag, maar ook

bij een herstructurering wordt praktische informatie meegedeeld. Daarbij betaalt het Sociaal Interventiefonds van de VDAB de kosten voor outplacementbegeleiding.”

1.5.1 Werkinleving voor jongeren

Ondanks het ruime aanbod vanuit de VDAB om werkervaring op te doen en de werkzoekende te ondersteunen, komt het bij een specifieke groep jongeren voor dat er geen sprake is van een diploma of enige vorm van werkervaring. De brug tot de arbeidsmarkt wordt daardoor alsmáar groter. Het inzetten in Werkinleving voor jongeren (WIJ) vanuit de Werkwinkel in Genk brengt verandering in de uitvoering van het Loopbaanakkoord. (VDAB-communicatie, 2014). Het belang hiervan is om jongeren in een niet-schoolse context aan een kwalificatie te helpen bij het vinden van een baan. Het project richt zich specifiek naar laaggeschoolde jongeren en werkt samen met zowel SBS-testbank (Outplacement Bureau Skillbuilders) als Randstad. De noodzakelijke competenties en werkhoudingen kunnen worden verworven via verschillende vormen van intensieve begeleidingsmaatregelen in samenwerking met centrumsteden en –gemeenten, zoals korte stages bij verschillende bedrijven, opleiding of training, individuele beroepsopleidingen (IBO) en instapstages om werkervaring en competentieversterking op te doen. De instapstage (Smeets, 2015) is een federale maatregel om jongeren meer ervaring te kunnen laten opdoen.

Om de arbeidsmarktpositie van ongekwalificeerde schoolverlaters te versterken, zodat zij meer kansen krijgen om in het normaal economisch circuit (NEC) terecht te komen, zijn er verschillende instrumenten voorhanden waarbij ervaringsuitwisseling en de ontwikkeling van sleutelvaardigheden, motivatie en arbeidsmarktcompetenties worden gestimuleerd. Maatwerk integreren in de begeleidingsmaatregelen vormt een belangrijke vorm van ondersteuning om de jongere individueel te begeleiden. De integratie hiervan is terug te vinden in IBO's.

Rekening houdend met hun verdere loopbaan, worden verworven competenties en attitudes samengevoegd in een competentieportfolio, op maat van de cliënt. Wat de cliënten leren via het werkplekleren, wordt ingezet in toekomstige banen.

De onderwijskwalificerende opleidingstrajecten voor werkzoekenden (OKOT) werken ongekwalificeerde schoolverlaters toe naar een knelpuntberoep door de aansluiting met deze beroepen te verbeteren. Net- en beleidsdomeinoverstijgende samenwerking brengt dit functioneel naar voren. Onderwijskwalificaties die toegang verlenen tot het knelpuntberoep worden ingeschakeld om zo meer kansen te creëren om de loopbanen van jonge werkzoekenden te versterken.

Besluit

Van de missie en visie tot het aanbod tot hulpverlening, elk aspect vormt een belangrijke aanvulling in functie van de kwaliteitsvolle dienstverlening welke de VDAB aanbiedt. Deze maatregelen worden aangeboden om kansen te creëren en jonge werkzoekenden te versterken in hun loopbaan.

Dat bemerkt de cliënt telkens in de benadering van zijn specifieke noden. Toch lijkt er een kloof te ontstaan tussen maatschappelijk kwetsbaren en de maatschappij. Zoals kwetsbare jongeren die moeizaam kunnen worden bereikt. Wat houdt deze kwetsbaarheid precies in? Wat maakt jongeren 'moeilijk bereikbaar'? Naar dit alles zal worden toegevoegd in het theoretisch kader rond 'moeilijk bereikbare jongeren'.

Inleiding

De specifieke benadering van jongeren in de maatschappij stoot op enkele knelpunten. In het thema van 'moeilijk bereikbare jongeren' dienen een aantal belangrijke samenhangende aspecten te worden uitgewerkt om de doelgroep te beschrijven. Naast de doelgroep dienen ook de actueel aanwezige methodieken te worden verantwoord in functie van hun huidige functioneren ten opzichte van de doelgroep. Het geheel geeft een overzichtelijk beeld om de theorie verder uit te werken en toe te passen in de praktische benadering van de besproken thema's.

2.1 Doelgroep

2.1.1 Moeilijk bereikbare jongeren

De VDAB ("Jeugdwerkplan: Geïntegreerd plan van aanpak voor de jeugdwerkloosheid", 2008, p. 2) omschrijft de term 'moeilijk bereikbare jongeren' als: "Jongeren tussen 18 en 25 jaar die nog nooit of nauwelijks bereikt zijn (niet-ingeschrevenen) door de VDAB of jongeren die afhaakgedrag vertonen."

De groep 'moeilijk bereikbare jongeren' wordt in het jeugdwerkloosheidsplan en het jeugdwerkplan (Luyckx, 2008) als zeer ruim en heterogeen omvat door de verscheidene knelpuntgroepen die niet limitatief zijn. Een uitgebreide uitleg over het jeugdwerkplan is terug te vinden in deel drie punt 3.2 van het onderzoek 'Geïntegreerd plan van aanpak voor de jeugdwerkloosheid: het jeugdwerkplan'. Het gaat onder andere over alleenstaande moeders, generatiearme jongeren, allochtone jonge vrouwen en jongeren actief in een grijscircuit. Het grijscircuit (Encyclo, 2014, z.p.) is "het gedeelte van de economie bestaande uit clandestiene arbeid of illegale activiteiten die niet verwerkt worden in de nationale statistieken." Er moet echter rekening gehouden worden met het feit dat jongeren die deeltijds onderwijs volgen, jongeren die in een actie van het Jeugdwerkplan zitten, jongeren die in de afgelopen twaalf maanden een opleiding gevolgd hebben bij de VDAB of bij een partner en jongeren die in de afgelopen twaalf maanden actief in begeleiding zijn geweest bij de VDAB of één van de partners, niet tot de knelpuntgroepen behoren. De volgende kenmerken, beschreven om de 'moeilijk bereikbare jongeren' beter te kunnen plaatsen, zijn voortgekomen uit het gedreven onderzoek van Bakker (redacteur van De Waarheid), Pannebakker (hoofd van de afdeling Ondersteuning en Preventie van NIZW Jeugd) en Snijders (beleidsmedewerker werkzaam bij Moviera) (1999)¹ en van Van Parys (senior onderzoeker in de Onderzoeksgroep Arbeidsmarkt van het HIVA) en Struyven (hoofd van de

¹ Het onderzoek mondde uit in het boek "Kwetsbaar en competent: sociale participatie van kwetsbare jeugd : theorie, beleid en praktijk"

Onderzoeksgroep Arbeidsmarkt aan het HIVA en titularis van de Federgon-leerstoel Dynamiek op de Arbeidsmarkt) (2010)².

I. NEET-jongeren

In het luik van het Jeugdhulpplan (Synerjob, 2013) wordt specifiek de groep 'NEET-jongeren' vermeld als een type van 'moeilijk bereikbare jongeren', voluit 'Not in Education, Employment or Training'. Zij zijn jonger dan 25 jaar, studeren en werken niet. De jongeren blijven zich verschuilen in de werkloosheid en schrijven zich nooit in bij de VDAB. (VDAB dienst Arbeidsmarktregie Antwerpen, 2008). De exacte grootte van deze groep is moeilijk om te achterhalen, ondanks het gedreven onderzoek³ naar moeilijk bereikbare jongeren van zowel Mark Elchardus (hoogleraar culturele sociologie aan de VUB en voorzitter van de Stichting P&V), als van Saskia De Groof (coördinator van de Stichting P&V). De Groof en Elchardus (2013) beschrijven 'Early school leaving & youth unemployment' als volgt:

Early school leaving & youth unemployment is the result of an international call for scientific papers by the P&V Foundation, which aimed to reward articles that succeed to elucidate in a rigorous, empirical and original way the causes of and possible solutions for early school leaving and/or youth unemployment in Belgium and other OECD societies. (p. 8).

De teruggetrokken jongeren zijn des te moeilijker om te bereiken. De ervaringen van de experimenten non-respons verschaffen hiervoor de informatie die tot op de dag van vandaag ter beschikking staat.

De meest recente cijfers worden geïndiceerd volgens de jaarlijkse Europese enquête van de arbeidskrachten (EAK) van 2012. De resultaten uit de enquête toont aan dat van de 15-jarige tot 24-jarige jongeren in Vlaanderen, liefst 9,2 % tot de NEET-jongeren behoren. Uit de NEET-groep zoekt slecht 35,1 % actief naar werk tijdens de maand waarin dit behoorde te gebeuren. Bij EAK werd hiervoor enkel en alleen gekeken naar het werkelijk zoekgedrag van de jongere. Of de jongere ingeschreven staat als werkzoekende of als uitkeringsgerechtigde werkzoekende staat hier los van. Administratieve data kan een meerwaarde vormen om na te gaan in welke mate de NEET-doelgroep ingeschreven staat als werkzoekende. Een interuniversitair kenniscentrum dat voor het onderzoek en de genoteerde data instaat, is het Steunpunt voor Werk en Sociale Economie (Steunpunt WSE) dat samenwerkt met het Steunpunt voor Studie- en Schoolloopbanen (Steunpunt SSL). Het Steunpunt WSE (Steunpunt WSE, 2013, z.p.) wordt door zijn officiële site gedefinieerd als "een interuniversitair kenniscentrum dat expertise opbouwt en ter beschikking stelt over de thema's werk, arbeidsmarkt en sociale economie. Het steunpunt bestaat uit vier onderzoekscentra die

² Het onderzoek mondde uit in het eindrapport "Ongepaste vragen of een ongepast aanbod? Eindrapport evaluatieonderzoek 'Experimenten moeilijk bereikbaren in het kader van het Jeugdwerkplan'"

³ Recente publicatie "De Groof, S., & Elchardus, M. (2013). *Early school leaving & youth unemployment*. Amsterdam: LannooCampus."

zich toeleggen op arbeidsmarktmonitoring en onderzoek rond loopbanen, activering en sociale economie”. De aanvullende wetenschappelijke ondersteuning van het Vlaams onderwijsbeleid (Steunpunt SSL, 2015) wordt door het SSL uitgevoerd, via beleidsrelevant onderzoek.

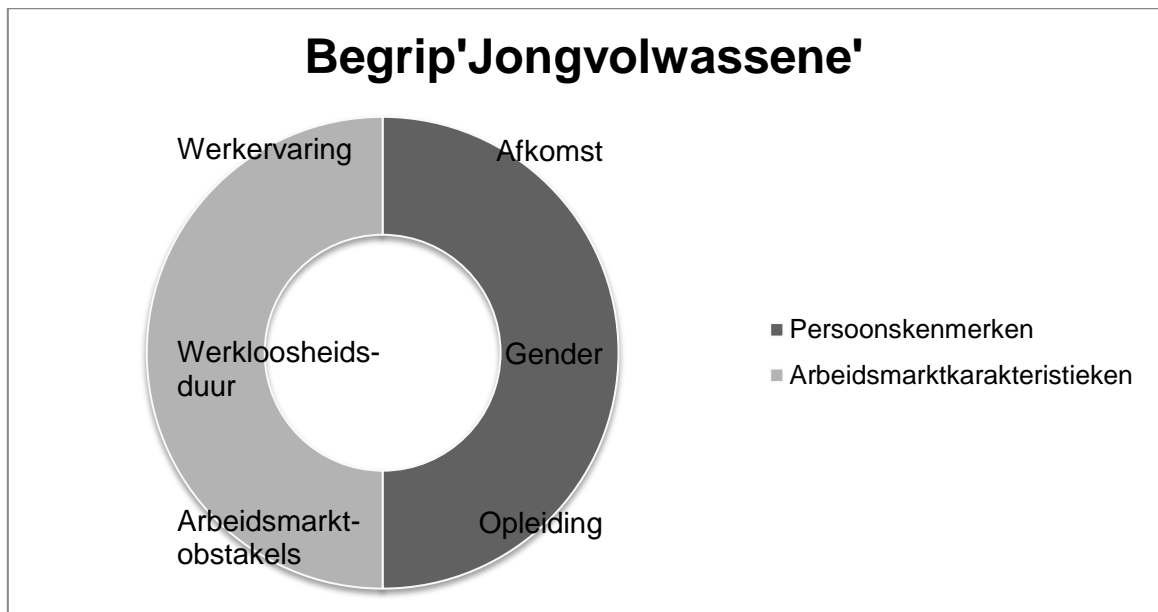
15-24-jarigen	Totaal jongeren	Totaal NEET	Aandeel NEET	Werkzoekende NEET	Inactieve NEET
Brussels H. Gewest	137.457	26.441	19,2%	11.542	14.898
Vlaams Gewest	740.103	68.358	9,2%	24.014	44.344
Waals Gewest	448.574	68.912	15,4%	32.894	36.018
België	1.326.134	163.711	12,3%	68.451	95.260

Tabel 1: NEET in de leeftijdsgroep 15-24-jarigen in 2012 naar gewest, *Rapport de jeugdwerkloosheid in België*, 2013, p.5

II. Begrip ‘Jongvolwassene’

In de vraag ‘Wie zijn de moeilijk bereikbare jongeren?’ zijn er factoren en kenmerken die in notificatie gebracht moeten worden in de omschrijving van jongeren of jongvolwassenen. Een verschil in persoonskenmerken geeft een variatie van invullingen op het begrip ‘jongeren’. In Vlaanderen kan een oververtegenwoordiging van jonge mannelijke werkzoekenden opgemerkt worden. Naast dit verschil in gender, kan eveneens een verschil in opleidingsniveau en afkomst niet over het hoofd worden gezien. Veeleer behoren jongeren met een vrij laag opleidingsniveau tot de te bespreken doelgroep. Tot slot blijkt het aandeel jongeren van allochtone afkomst in eerdere onderzoeken te overheersen in vergelijking met jongeren van autochtone afkomst.

Naast de specifieke karakteristieken van elke individu verschaffen de karakteristieken van de arbeidsmarkt (lees: de afstand tot de arbeidsmarkt) unieke variaties ten opzichte van de doelgroepomschrijving. De duur van de werkloosheid, de werkervaring die een jongvolwassene heeft opgenomen en zelfs de afstand uit de aanwezigheid van specifieke arbeidsmarktobstakels behoren tot de voorgenoemde kenmerken. Onder arbeidsobstakels wordt verstaan: het al dan niet hebben van een concreet en realistisch jobdoelwit, bezitten van een arbeidshandicap, beheersen van de Nederlandse taal en beschikken over een rijbewijs.

Figuur 1: Begrip 'Jongvolwassene', *Vroeg op weg naar de VDAB: De hulpfactor met drempelgevaar in de zoektocht naar werkgelegenheid, 2015*⁴

III. Begrip 'Moeilijke bereikbaarheid'

Naast de uitgewerkte deelterm 'jongeren', is het ook van belang het tweede gedeelte van de term uit te werken. De 'moeilijke bereikbaarheid' zal verder toegelicht worden aan de hand van de verschillende mogelijkheden die deze bereikbaarheid versterken of juist afzwakken. Wat maakt dat jongeren moeilijk bereikbaar zijn voor de VDAB? Inzichten verkregen vanuit de wetenschappelijke literatuur, leveren een verhelderende blik op.

Er wordt in de verder besproken wetenschappelijke literatuur gesproken over de term 'non-take-up'. Deze term is dubbelzijdig. Enerzijds doen jongeren geen beroep op de uitkeringen waar ze recht op hebben, anderzijds nemen de jongeren niet hun recht op een bepaalde dienstverlening (los van financiering) op. Voor het fenomeen van de 'non-take-up' zijn in de wetenschappelijke literatuur verschillende verklaringen terug te vinden. De verschillende verklaringen waarnaar wordt verwezen, komen voort uit de publicaties van Van Oorschat (1991), Card, Auerbach en Quigley (2006), Hernanz, Malherbet en Pellizzari (2004) en Doğan, van Dijke en Terpstra (2001, pp.167). Het recht concentreert zich hoofdzakelijk op het niet opnemen van een recht op uitkeringen. Het niet opnemen van het recht op een bepaalde dienst, het niet-financiële vlak, wordt veel minder benadrukt.

Verklaringen voor het niet opnemen van hetgeen waar jongeren recht op hebben, kan op drie onderling verweven niveaus geplaatst worden: de sociale voorziening en zijn complexe regelgeving, de dienstverlenende organisatie en zijn wijze van communicatie en als derde niveau de jongvolwassene en zijn beslissing om in te gaan op een bepaald dienstaanbod. Of de jongvolwassene al dan niet gebruik maakt van het aanbod, wordt

⁴ Informatie om deze figuur op te stellen is verkregen uit het eindrapport "Ongepaste vragen of een ongepast aanbod? Eindrapport evaluatieonderzoek 'Experimenten moeilijk bereikbaren in het kader van het Jeugdwerkplan'"

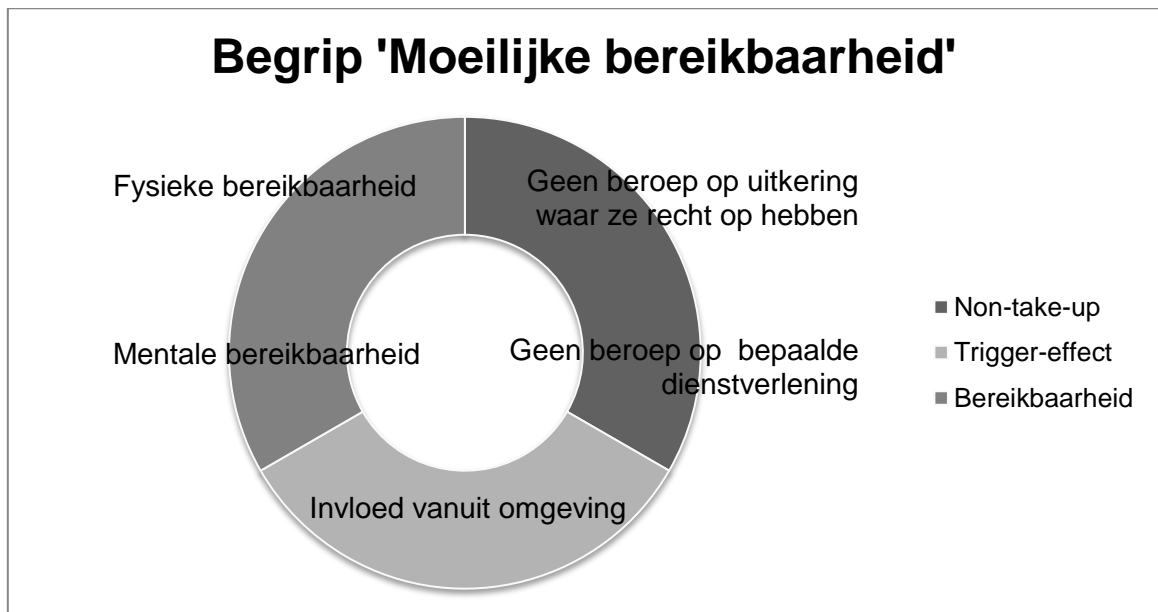
bepaald door zowel de bekendheid van de voorziening, als aan de nood die aan de beslissing gekoppeld wordt en welke samenhangt met de inspanning die de jongvolwassene hiervoor moet (en wil) leveren. Kan de jongere gebruik maken van de voorziening? Het niet ervaren van een nood aan dienstverlening, maakt dat de betreffende persoon geen gebruik zal maken van de voorziening. Wil de jongere gebruik maken van de voorziening? Er wordt hier gesproken over een kosten-batenafweging die de jongere maakt. Maar ook over de (negatieve of positieve) houding die de jongere aanneemt ten aanzien van de dienstverlening. Durft de jongere gebruik te maken van de voorziening? Verbondenheid speelt hierbij een belangrijke rol. Bij een gehele of gedeeltelijke afkering ten opzichte van de hulpverlening wordt het (nog) moeilijker om zich te richten naar een instantie. Maatschappelijk kwetsbare jongeren kunnen hieronder worden geplaatst (waarover in deel twee punt 2.1.2 'Maatschappelijke kwetsbaarheid: jongeren met een achtergrond van sociale en maatschappelijke achterstand' meer uitleg zal worden gegeven). Weet de jongere dat hij gebruik kan maken van de voorziening? Of de jongere de weg kent naar de voorziening, maakt of de jongere er wel of niet gebruik van gaat maken. Doch kan de omgeving van de jongere verder op zijn beslissing inspelen. Een andere benaming voor deze uitwerking is het zogenaamde 'trigger-effect' dat tot stand komt door een plotse wijziging in de situatie waar de jongere in vertoeft.

IV. De mentale bereikbaarheid

Als de jongere dan toch, ondanks alle bovenstaande afzwakkende elementen, opdaagt bij de dienstverlener, wil dit niet per se zeggen dat de jongere 'echt' bereikbaar zal zijn. Niet fysieke bereikbaarheid, maar de mentale bereikbaarheid van de jongere staat hier centraal. Of de jongere de weg naar zijn begeleider van een dienstverlening durft of kan aannemen, kan worden aangevuld met een vorm van afhaakgedrag in hun attitude. Het nog opbouwende vertrouwen in de begeleider kan onvoldoende ontwikkeld zijn, waardoor de jongere mogelijk niet tijdig problematische signalen doorgeeft aan de nieuwe begeleider.

De oorzaak hiervan kan gevonden worden in zowel de persoonlijke problemen als in een onaangepast (hoogdrempelig) aanbod van de hulpverlening.

Als opmerking is het belangrijk om in het achterhoofd te houden dat het onwaarschijnlijk lijkt dat motivatie- en attitudeproblemen alleen voorkomen. Een combinatie van factoren kan als oorzaak gesteld worden voor de moeilijke bereikbaarheid van een individuele jongere. Toch kan de vraag worden gesteld of de drempel op vlak van bereikbaarheid enkel terug te vinden is bij de jongere zelf of bij de organisatie van de voorziening.

Figuur 2: Begrip 'Moeilijke bereikbaarheid', *Vroeg op weg naar de VDAB: De hulpfactor met drempelgevaar in de zoektocht naar werkgelegenheid, 2015*⁵

Uit bovenstaande elementen kan besloten worden dat een groot gedeelte van de jongeren door verscheidene mogelijkheden moeilijk bereikbaar zijn voor zowel de VDAB als de trajectbemiddelaars. Maar blijkt de term 'moeilijk bereikbare jongeren' wel een rechtvaardig label te zijn voor hen om te hanteren? Jongeren ervaren veel componenten die gelinkt kunnen worden aan hun dagelijkse moeilijkheden. Een diversiteit welke de jongeren moeilijk bereikbaar maakt, maar ook een diversiteit die verhullend kan werken. Het label 'moeilijk bereikbaar' waarmee jongeren te maken hebben maskeert de onderliggende problematiek. Terwijl deze tekortkomingen juist zouden moeten worden blootgelegd om eraan te kunnen werken. En een laatste belangrijke vraag om te stellen: Hoe zien de jongeren zichzelf? Is de oplegging van het label wel rechtvaardig en van toepassing volgens de jongere zelf?

2.1.2 Maatschappelijke kwetsbaarheid: jongeren met een achtergrond van sociale en maatschappelijke achterstand

Eerder hebben we ons de vraag gesteld of de jongere om te beginnen wel gebruik wil of durft te maken van de voorziening. Als er een gehele of gedeeltelijke afkering heerst ten opzichte van de hulpverlening wordt het steeds moeilijker om zich te richten naar een instantie. Verbondenheid is hier het kernbegrip. Bij een tekort aan verbondenheid wordt ook wel gesproken over maatschappelijk kwetsbare(jongere)n, welgekend in het straathoekwerk. (Vlastrov, Astrof, LiSS, VOS, WESTROF, & Via-B, 2010).

Maatschappelijk kwetsbare jeugd bestaat uit jongeren met teruggetrokken gedrag of psychische problematiek, jongeren met antisociaal gedrag (agressiviteit, criminaliteit,

⁵ Informatie om deze figuur op te stellen is verkregen uit het eindrapport "Ongepaste vragen of een ongepast aanbod? Eindrapport evaluatieonderzoek 'Experimenten moeilijk bereikbaren in het kader van het Jeugdwerkplan'"

drugsgebruik), jongeren met sociale relationele problemen en jongeren met een achtergrond van sociale en maatschappelijke achterstand. In onze maatschappij is maatschappelijke kwetsbaarheid een veelvoorkomende problematiek. De echte oorzaak zit echter veel dieper dan enkel maar een tekort aan verbondenheid. Door Lode Walgrave (Lic. Psychologie en Dr. Criminologie) wordt maatschappelijke kwetsbaarheid (Van Regenmortel, 2002, p. 122) gedefinieerd als volgt:

Maatschappelijke kwetsbaarheid is een cumulatie van negatieve ervaringen en contacten met maatschappelijke instellingen die leidt tot een ongunstig maatschappelijk perspectief. Het gaat om jongeren uit de lagere sociale klassen van de samenleving die een opeenhoping van negatieve ervaringen met maatschappelijke instellingen ondergaan. Maatschappelijk kwetsbaar zijn diegenen die in contact komen met maatschappelijke instellingen en telkens te maken krijgen met de controlerende en sanctionerende aspecten van deze instellingen en minder genieten van het positieve aanbod ervan.

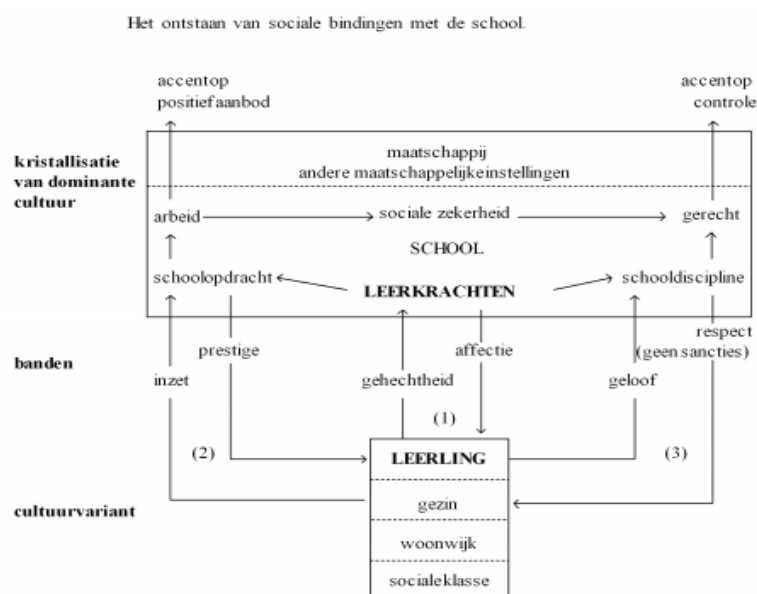
De theorie omtrent maatschappelijke kwetsbaarheid bouwt een referentiekader uit voor zowel het begrijpen als het aanpakken van problemen waar jongeren mee te maken kunnen krijgen in hun jeugd. Het begrip toont ons dat jongeren en groepen in maatschappelijke kwetsbare situaties, van jongs af aan worden blootgesteld aan een mechanisme van macht, die niet enkel wordt uitgelokt door de socio-economische situatie, maar eveneens door de heersende cultuur. Het geheel van de invloed van de macht is een belangrijke factor in het veroorzaken en het bestendigen van uitsluiting.

Er kan worden gesteld dat maatschappelijke kwetsbaarheid een **structureel** gegeven is. Met andere woorden, maatschappelijke kwetsbaarheid is een structureel gegeven in de zin van reproductie. Kinderen worden geboren in een kansarm gezin en hun kinderen worden op hun beurt geboren in een kansarm gezin. De heersende waarden en normen worden doorgegeven van ouder op kind en staan verwijderd van de waarden en normen die heersen in de middenklasse. Er is sprake van een **cultureel** element. De culturele gegevens waarin gezinnen opgroeien evolueren vanuit een specifieke beleving. Er ontstaan specifieke overlevings- of handhavingsstrategieën die eigen worden gemaakt. Hier kan dan de verklaring worden gevonden op de vraag waarom groepen of individuen aansluiting missen met bepaalde instellingen of met de hulpverlening. De typerende beleving kan nochtans hervormd worden via versterkende of verzwakkende relaties en contacten met de samenleving. Maatschappelijke kwetsbaarheid kan ondergebracht worden als een **interactief** gegeven. De opbouw van positieve ervaringen in de interactie tussen jongeren en de samenleving is een cruciaal element in de belevingsalternatie. Dit maakt dat maatschappelijke kwetsbaarheid een **cumulatief** proces is. Het is van belang de negatieve spiraal te keren en te transformeren tot een beduidende positieve spiraal die de maatschappelijke weerbaarheid versterkt. Een spiraal kan wel degelijk omkeren. Een aanleiding tot **dynamiek** maakt sociale mobiliteit mogelijk. Er is geen sprake van een uitzichtloze situatie. De spiraal kan zowel in

opwaartse, maar ook in neerwaartse richting bewegen. Sociale bindingen vormen hier een cruciaal punt in. Doch zullen onbewuste processen in de samenleving niet steevast de maatschappelijke weerbaarheid rechtekken.

Het neerwaarts proces vindt zijn oorsprong op een prille leeftijd, waar de school een scharnierfunctie in vervult. (Goris & Walgrave, 2002). De schoolsituatie verschaft een positief aanbod aan het lerende kind, voor zover het kind aan de voorwaarden van de heersende cultuur van de middenklasse voldoet. Het ontstaan van succesvolle sociale bindingen op school vindt zijn oorsprong in de aanvaarding die het kind gewaar wordt in de school. De hechting op school wordt gestimuleerd door de affectie van de leerkrachten. Het kind zal deze positieve relatie willen behouden of versterken via erkenning, dat het kind verwerft door het maken van inhoudelijke taken en het behalen van hoge cijfers. Het volgen van de bestaande tuchteisen (het betrekingsaspect), zal enerzijds bestraffing voorkomen en anderzijds de mogelijkheid geven om bepaalde mate van respect te verwerven. Het gehele proces heeft gunstige gevolgen voor de toekomstige levensloop. Betere schoolprestaties leveren een betere job, maar ook een hoger beroepsprestige op. De schoolsituatie vertegenwoordigt desalniettemin slechts een deel van het systeem van de maatschappelijke kwetsbaarheid. Het ontwikkelen van sociale bindingen gebeurt in het geheel van de maatschappelijke instellingen zoals onderwijs, politiediensten en werkloosheidsdiensten.

Bij kinderen uit maatschappelijk kwetsbare gezinnen is dit allemaal niet zo evident. Kwetsbare leerlingen komen onvoldoende voorbereid naar school of bezitten een gezinssocialisatie die onvoldoende aansluit bij de school. Er bestaat een veel grotere kans dat deze kinderen de sociale binding met de leerkrachten zullen missen en zonder deze binding zal er geen nood zijn om een 'positieve relatie' te behouden via het verwerven van prestige of het houden aan de schooltucht.

Figuur 1: Het ontstaan van de sociale bindingen met de school, *Straathoekwerk: een actieve werkvorm*, 2010, p. 53

Zoals de definitie van maatschappelijke kwetsbaarheid eerder al aanhaalde, komen maatschappelijke kwetsbaren veeleer in contact met de controlerende en sanctionerende aspecten van de samenleving en minder met het positieve aanbod ervan. Opvallend om te bezien is het feit dat het voor kwetsbaren nagenoeg onmogelijk is om hun eigen waarden en normen te laten valoriseren in de erkende cultuur van de samenleving. Er ontbreekt hen de macht om dit tewerk te stellen door de steeds terugkerende stigmatisering. Instellingen en organisaties willen hen bewerken naar de heersende cultuur om toch maar te beantwoorden aan de middenklasse. Instellingen laten niet blijken dat ze iets te bieden hebben. Integendeel, ze zetten de gekwetste jongeren steeds weer op hun plaats. Op die manier laat deze beredenering duidelijk blijken dat cultuur als een machtsmechanisme kan worden beschouwd. De dominante groeperingen, de middenklasse en de ander hoger gelegen klasse, handhaven en stippelen hun machtspositie uit. En diegene die niet aan de voorwaarden voldoen hebben de keuze om zichzelf aan te passen of te vertrekken.

Het gehele proces heeft allerm minst gunstige gevolgen voor de toekomstige levensloop. Jongeren worden gestraft voor wie ze zijn, met als gevolg dat velen afhaken door het gemis aan erkenning. De jongere zal zich niet extra inzetten om straffen te voorkomen of betere punten te behalen. Het kan zelfs zover gaan dat er een 'verliezerscultuur' ontstaat. De jongere zal zich bij leeftijdsgenoten voegen die zich in dezelfde situatie bevinden waardoor hun probleemgedrag meer wordt getolereerd en goedgepraat. Hier kan bijgeplaatst worden dat de invloed van leerkrachten doorstroomt naar andere maatschappelijke voorzieningen. De sociale binding met de docenten zal dus instellingen en diensten zoals het gerecht, de RVA, de arbeidsmarkt en de gezondheidszorg zwaar influenceren. Naast zijn invloed op voorzieningen, ontwikkelt het gemis aan sociale bindingen vele andere kwetsuren. De belangen waar niet voor worden opgekomen, de specifieke noden en behoeften die niet worden ingewilligd, stereotyperingen die onvoldoende afgewend kunnen worden en de maatschappelijke instellingen die hen steeds negatief aanspreken en reviseren, tonen aan dat afkomst vaak bepalend is voor de verdere manier van participeren.

Het geloof in de samenleving wordt al vroeg op educatieve wijze gevormd op de schoolbanken. De waarden en normen, door de huiselijke omgeving bijgebracht, hebben een gunstig effect op die aanvaarding van de maatschappij. Echter, wanneer thuis niet de juiste waarden en normen worden gehanteerd, is de kans groter dat het kind geen vertrouwen zal hebben in de maatschappelijke diensten en instellingen die de samenleving aanbiedt. De maatschappij sluit als het ware diegene die niet in het plaatje passen uit, zijn of haar rechten worden niet verdedigd, etc. Nochtans mag er aangenomen worden dat het onderwijs zijn doelen bereikt. De studie richt zich specifiek op de uitsluitingsmechanismen die een negatieve start teweegbrengen voor het toekomstperspectief van de jongeren. Een negatieve start die doorvloeit naar andere voorzieningen, onder andere in hun zoektocht naar werk.

2.1.3 Gasten in het straathoekwerk

Een neerwaartse spiraal, begonnen met de negatieve ervaringen uit overheidsdiensten, wordt versterkt via andere openbare instellingen, bijvoorbeeld justitie. Dit kan uitmonden in een mechanisme van uitsluiting voor de jongeren. De jongvolwassene gaat niet meer naar school, vermijdt openbare instellingen en vertoeft zich op straat tussen lotgenoten. Gasten in het straathoekwerk vormen dus een cruciale plaats in de kwetsbaarheid van de doelgroep 'moeilijk bereikbare jongeren'. Aangezien de gasten aanvullend van het aanbod en de diensten van de VDAB gebruik (zouden kunnen) maken, is het uitbreidend verdiepen van het begrip 'gast' dan ook een noodzaak. Via de uitgevoerde vragenlijsten worden specifiek gasten uit het straathoekwerk ondervraagd.

De publicatie van 'straathoekwerk: een actieve werkvorm' (Vlastrov, Astrof, LiSS, VOS, WESTROF, & Via-B, 2010, p. 22), definieert straathoekwerk als volgt: "Het straathoekwerk is een laagdrempelige professionele werkvorm van aanwezig zijn, gericht op de realisatie van een kwaliteitsvol bestaan van sociaal uitgesloten mensen." Een structurele en emancipatorische aanpak hanteren draagt bij tot het tot zijn recht komen van het straathoekwerk. De werkvorm ondersteunt daarmee niet alleen de doelgroep, maar ook het beleid van instellingen en overheden in het bekomen van structurele veranderingen. Op een gelijkwaardige manier gerechtigd worden, zelfstandigheid en rechtvaardige maatschappelijke verhoudingen worden nagestreefd, alsook de beïnvloeding van de publieke opinie. In dit proces zal geen passieve houding worden gehanteerd. De hulpverleners contacteren de mensen, met een actieve en op een vindplaatsgerichte houding.

I. Een laagdrempelige professionele werkvorm

Het straathoekwerk kan gezien worden als een laagdrempelige en professionele werkvorm. Hiermee wordt bedoeld dat het een toegankelijke werkvorm is, zonder een te hoge drempel. De doelstellingen zullen steeds op een systematische, doelgerichte en procesmatige manier worden nagestreefd. Het straathoekwerk hanteert hierin drie basisbenaderingen: een actieve, een positieve en een integrale benadering en dit op het aangepaste tempo van de doelgroep.

Met positief wordt bedoeld dat de gasten niet benaderd worden op basis van hun problemen en disfuncties. Integendeel, respect draagt bij tot een favorabele benadering ten opzichte van de kwaliteiten en potenties welke de gasten bezitten.

De integrale benadering weerspiegelt het leefdomein waarop wordt ingezoomd. Niet alleen de context van de problemen zal worden betrokken in het hulpverleningsproces. Er wordt gewerkt vanuit alle leefdomeinen én met hun volledige context.

Het gehele hulpverleningsproces zal steeds verlopen op het tempo van de doelgroep. Meer informatie over deze methodiek kan gevonden worden onder deel twee punt 2.4.2 'Doelgroepgericht werken of het ritme van de gast hanteren'.

II. Een vorm van aanwezig zijn

Straathoekwerk is een vorm van aanwezig zijn. Zoals eerder aangehaald zullen de hulpverleners zich verplaatsen naar de gasten. Deze outreachende methodiek zal verder worden besproken onder deel twee punt 2.4.1 'Vindplaatsgericht werken of outreachend werken'.

III. Realisatie van een kwaliteitsvol bestaan

Straathoekwerk zorgt voor een kwalitatief bestaan. Om een kwalitatief bestaan te bereiken moeten drie afzonderlijke ethieken een adequate invulling geven. De grondrechtenethiek zorgt dat ieder mens zijn sociale rechten verkrijgt om een menswaardig leven te bekomen. De zorgethiek zorgt dat het vrijwaren van de sociale rechten, waar ieder mens recht op heeft, op een menswaardige manier gebeurt. De individuele bestaansethiek wijst op de autonomie en de vrijheid van ieder individu om zijn eigen beslissingen te nemen en leven in te richten. De gast is de baas over zijn eigen leven en beslist om in te gaan op de aangeboden dienstverlening of juist niet.

IV. Gericht op sociaal uitgesloten mensen

Het straathoekwerk richt zich tot sociaal uitgeslotenen. De benaming steunt op twee samenhangende processen. De kwetsbare personen zullen geen volwaardig deel uitmaken van de samenleving die hier in eerste instantie verantwoordelijk voor is, alsook zullen ze zich zelf geen deel van de samenleving voelen. Ze ervaren het gevoel 'sociaal overbodig' te zijn. De groep vertoeft zich in een eventueel dreigende kwetsbare positie door de aangetaste relatie met enerzijds de omgeving en anderzijds de maatschappelijke instellingen. Met als resultaat het gevoel te hebben dat ze niet gewild zijn en uitgesloten worden in de maatschappij.

2.2 Omgevingsanalyse jeugdwerkloosheid in Genk en Vlaanderen

Bij de specifieke groep van sociaal uitgesloten personen, behoren de jongvolwassenen in de bevolking. Uit de prognoses van de studiedienst Vlaamse Regering (Departement Werk en Sociale Economie, 2008), kan afgeleid worden dat het aantal jongeren op arbeidsleeftijd met 12,71 % zal dalen naar 2025 toe. In 2006 kon van 716.000 jongeren worden gezegd dat ze zich op arbeidsleeftijd bevonden. Dit is, in combinatie met een goede economische conjunctuur, een aanleiding tot een bijna volledige tewerkstelling (of scholing) voor jongeren. Nochtans blijft de arbeidsmarktpositie van jongeren op dit moment nogal zorgwekkend.

2.2.1 De werkzaamheidsgraad van jongeren

Een algemene analyse van de positie van jongeren op de Vlaamse arbeidsmarkt ("Provincie Limburg pakt lokale jeugdwerkloosheid aan", 2014) begint bij de kloof in de werkzaamheidsgraad. Vlaamse jongeren hebben een erg lage werkzaamheidsgraad. In 2006 waren 65 % van de 15 - 64 jarigen aan het werk tegenover slechts 32 % van de 15

tot 24 jarigen. Doordat gemeenten als Genk en Maasmechelen flirten met de kaap van 25 %, ligt het provinciaal gemiddelde van Limburg (18,83 %) beduidend hoger dan het Vlaams gemiddelde (17,29 %) betreffende het aantal Limburgse werkzoekenden jonger dan 25 jaar.

2.2.2 De jeugdwerkloosheidsgraad

Tegenover de werkzaamheidsgraad staat er de werkloosheidsgraad van Vlaanderen. De International Labour Organisation-werkloosheidsgraad (ILO-werkloosheidsgraad) bedraagt voor Vlaanderen 5 % in 2006. Bij de 15 - 24 jarigen bedraagt dit 12,5 %. Deze cijfers maken dat de jongerenwerkloosheid in Vlaanderen meer dan twee keer groter is dan de werkloosheid onder 15 - 64 jarigen.

De ILO-werkloosheidsgraad wordt door het Startpunt voor Werk en Sociale Economie (2015) als volgt gedefinieerd: "De ILO-werkloosheidsgraad toont de mate waarin de actieve bevolking werkloos is. Het aantal werklozen wordt gedeeld door de som van het aantal werklozen en het aantal werkenden". (z.p.).

2.3 Algemeen beleid ten aanzien van jongeren in Vlaanderen

2.3.1 Het Jeugdwerkplan

Om de jeugdwerkloosheidsgraad en werkzaamheidsgraad positief te kunnen beïnvloeden, wil Vlaanderen via het Jeugdwerkplan alle laag- en middengediplomeerden sneller activeren en laten doorstromen naar een duurzame tewerkstelling. Meer informatie over het Jeugdwerkplan is terug te vinden onder deel drie punt 3.2: 'Geïntegreerd plan van aanpak voor de jeugdwerkloosheid: het jeugdwerkplan'.

2.3.2 Community formation in een inclusief, geïntegreerd en competentieversterkend arbeidsmarktbeleid

Het Europees Sociaal Fonds (ESF) kent, in naam van Europa, subsidies toe aan organisaties die werkzoekenden op een positieve manier kansen aanbieden op de arbeidsmarkt om Vlaamse werkzoekenden, werkenden en organisaties te wapenen. Op die manier worden er nieuwe kansen gegeven aan werkzoekenden en zorg aan werknemers om de tevredenheid over hun job te kunnen behouden. Projectoproepen van het ESF ("Provincie Limburg pakt lokale jeugdwerkloosheid aan", 2014) bevorderen de sociale inclusie. Specifiek wordt er gemikt op kansengroepen, zoals jonge werkzoekenden. Een onderzoek van de arbeidsmarktgegevens van de provincie Limburg stelt vast dat de ESF-oproep kwetsbare groepen in Limburg ondersteuning zou kunnen bieden. Limburgse gemeenten met name Genk, Maasmechelen, Hasselt en een cluster van de gemeenten Heusden-Zolder/Beringen/Houthalen-Helchteren bezitten een relevant potentieel aan kwetsbare groepen. De groep jonger dan 25 jaar schommelt rond het percentage van 20 %. Een samenwerkingsovereenkomst, via het project 'Cre@os', biedt de optie om krachten en sterktes te bundelen voor een inclusief, geïntegreerd en

competentieversterkend arbeidsmarktbeleid. Het project houdt in dat de provincie Limburg een partnerschap opstart om voortrajecten op te zetten om te investeren in het creëren van nieuwe arbeidskansen. Dit partnerschap wordt in samenwerking met de VDAB, de gemeenten en de lokale arbeidsmarktorganisaties uitgevoerd in gemeenten met een bovengemiddelde jeugdwerkloosheidsgraad. De FIND-BIND-MIND methodiek vindt hier zijn oorsprong in terug. Meer uitleg over deze methodiek is terug te vinden onder deel twee punt 2.4.4 'FIND-BIND-MIND methodiek'.

De gemeentebesturen stemden in samenspraak met de VDAB en de provincie Limburg, de algemene aanpak van deze ESF-projectaanvraag af. Elke 'community' heeft zo zijn eigen lokale partners gekozen en accenten aangebracht. Een contextuele aanpak groeit hieruit voort.

2.3.3 Beleidsnota 2014-2019 Jeugd

Om een integraal jeugdbeleid te hanteren worden Vlaamse middelen ingezet voor lokaal gebruik, zoals genoteerd staat in de Beleidsnota 2014-2019 Jeugd. (Vlaamse Regering, 2014). De focus op de jeugdige burgers van de maatschappij zal zeker niet aan de kant worden geschoven. Het zal van binnenuit de werking van overheidsinstanties verbeteren in functie van de noden die de jongeren bezitten. Veel specifieke punten staan geïntegreerd in deze beleidsnota. In dit werkstuk zullen enkel de meest courante centralisaties (Verachtert, 2014) worden besproken. Zo zal de jeugdsector betrokken worden bij de discussie over de rol van de Vlaamse Overheid t.o.v. de lokale besturen. De gemeentelijke jeugdraad zal verankerd worden in het nieuwe decreet 'lokaal bestuur'. Naast de gemeentelijke jeugdraad, zal ook de mening van de Vlaamse Jeugdraad in de dialoog met het federaal niveau versterkt worden. De Vlaamse Jeugdraad zal instaan voor de monitoring van de lokale jeugdraad en grijpt in wanneer het nodig is. De bestaande initiatieven zullen daarbij worden versterkt, met als oogpunt om bij verschillende organisaties een aanknopingspunt te laten ontstaan. Het in dialoog gaan met de sector over diversiteit vanuit een visie die wordt gehanteerd door alle betrokken organisaties, is dus zeker een must! Een gestructureerde dialoog moet ook binnen de Raad van Ministers als een volwaardig instrument voor participatie van jongeren aan het beleid worden beschouwd. De participatie van de kinderen en jongeren zelf zou een verhoogde impact creëren op de beslissingen van beleidsmakers. Natuurlijk vormen bij het voeren van acties, het kaderen van de thema's die opgenomen zijn in de beleidsnota, een belangrijk punt. Europese en internationale kaders vormen hierbij een inspiratie om thema's zoals werk, levenslang leren, armoede, jeugdwerk, grootstedelijkheid, digitalisering, beleidsparticipatie, kwetsbare kinderen en diversiteit te kunnen kaderen. De organisaties en initiatieven die reeds een rol hebben gekregen met betrekking tot jeugdinformatie, moeten worden erkend in hun expertise. Deze expertise kan een meerwaarde vormen bij de uitrol van eventuele nieuwe initiatieven. Verbetering van de bestaande initiatieven vormt een aandachtspunt. Doch is het van belang om zoveel mogelijk beleidsrelevant onderzoek te kunnen behouden. Onderzoeksiniciatieven

naar en over kinderen en jongeren en de Jeugdonderzoeksplatform-monitor (Staat van de jeugd) vanuit het departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media zijn een absoluut minimum.

2.4 Methodieken

2.4.1 Vindplaatsgericht werken of outreachend werken

Vindplaatsgericht werken of outreachend werken wordt door Gerritzen (docent en supervisor aan de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening van de HAN) en Birnie (coördinator van een diaconaal inloophuis in Amersfoort) (2011) gedefinieerd als volgt:

Bij outreachend werken wacht de maatschappelijk assistent niet tot er cliënten met een hulpvraag komen, maar gaan actief op zoek naar contact met de doelgroep. De outreachende werker zoekt de mensen op in hun dagdagelijkse leefomgeving. Dat noemen we 'vindplaatsgericht werken'. (p. 108)

Net zoals de beleidsnota de werking van overheidsinstanties van binnenuit zal verbeteren in functie van de noden die de jongeren bezitten, zullen de methodieken gehanteerd door de bemiddelaar of begeleider ook zijn effect kennen op de hulpverlening. De actieve houding die wordt besproken, draagt bij in het aanwezig zijn in het leven van de klant om aansluiting te zoeken. Intervenieren zal niet de eerste plaats innemen, de eigen persoonlijkheid en de vertrouwensrelatie primeren hierop. Met als uitkomst een respectvolle relatie waar in eerste instantie naar gestreefd wordt. Zo verbetert bijvoorbeeld de beleving van veiligheid op straat omdat er meer contact gemaakt wordt met de hangjongeren in de wijk. (Vlastrov, Astrof, LiSS, VOS, WESTROF, & Via-B, 2010).

2.4.2 Doelgroepgericht werken of het ritme van de gast hanteren

Zoals outreachend werken het uiterste is van dienstverlening ter plaatse, is het ritme van de subsidiënt hanteren van de algemene dienstverlening de uiterste tegenstelling ten opzichte van de tijd nemen die de gast nodig heeft in het straathoekwerk. (Vlastrov, Astrof, LiSS, VOS, WESTROF, & Via-B, 2010). De gast bepaalt hier het tempo. Deze methodiek (Gerritzen & Birnie, 2011) vertrekt vanuit het bevorderen van de levenskwaliteit van mensen. Vanuit de verwachtingen en wensen en het zoeken naar haalbare mogelijkheden en/of oplossingen ontstaat het positieve neveneffect dat de kans op uittreding in de hulpverlening aanzienlijk gereduceerd wordt. Mensen die niet aan de norm – kunnen – voldoen, vallen niet uit de boot. (Ponsaers, Moor, D'Haese, & Smeets, 2014). Want, ook al verloopt het proces traag, de ondersteuning van een straathoekwerker verliest de gast niet. De betekenis die hierachter kan worden geplaatst is dat de maatschappelijk assistent in de eerste plaats aandacht zal hebben voor de mogelijkheden en noden van de cliënt en niet voor de algemeen aanvaarde norm.

2.4.3 Veranderingsgerichte en competentiegerichte begeleiding

Veranderingsgerichte en competentiegerichte begeleiding stimuleert het evenwicht van de klant om zelf acties te ondernemen in het verbeteren van zijn situatie, rekening houdend met zijn draagkracht, de mogelijkheden en de noden van de klant. De begeleiding wordt toegespitst op het zelfstandig verwerken van de problemen door het aanleren van (nieuwe) vaardigheden. De verantwoordelijkheden worden (gedeeltelijk) overgenomen waar dat nodig is. Door de klant zoveel mogelijk zelf te laten leren en doen, leert hij zelf zijn problemen op te lossen of zijn gedrag om te vormen. De cliënt zoekt op die manier ook via andere invalshoeken om tot een oplossing te komen. (Gerritzen & Birnie, 2011).

2.4.4 FIND-BIND-MIND methodiek

Een inclusief, geïntegreerd en competentieversterkend arbeidsmarktbeleid wordt door het ESF ("Provincie Limburg pakt lokale jeugdwerkloosheid aan", 2014) via projectoproepen gerealiseerd die een FIND-BIND-MIND methodiek uitwerken in hun beleid. Er wordt gestart met een toeleiding (FIND). Via een vindplaatsgerichte werking (zie ook deel twee punt 2.4.1 'Vindplaatsgericht werken of outreachend werken') wordt contact gelegd met de werkzoekende. Een bijdrage zal worden aangebracht via een sociaal en professioneel netwerk met de VDAB, OCMW, jobcoaches, wijkwerkers, ... Hierna zal de werkzoekende een voortraject worden aangeboden (BIND). Stappen gaan worden gezet om jobobstakels te remediëren. Er zal worden ingezet op vlak van mobiliteit, kinderopvang, beperkte internetvaardigheden, een beperkt sociaal netwerk en taalachterstand om deze kwetsbaarheden weg te kunnen werken. Het positieve effect zal zijn dat de uitstroom naar een passend aanbod van opleiding, werk- en/of de trajectbemiddeling in de werkwinkels zal vergemakkelijken. Als laatste stap behelst de FIND-BIND-MIND methodiek de nazorg en opvolging van de deelnemers (keep in MIND) om de slaagkans van het traject en de duurzaamheid te kunnen uitbouwen.

Besluit

De moeilijke bereikbaarheid van jongeren vindt zijn oorsprong in allerhande domeinen, ondanks de verscheidene methodieken en het beleid die worden toegepast in functie van de jongvolwassene. Zijn cultuur, ervaringen en omgeving nemen een belangrijke factor in, in het bereik dat bemoeilijkt is. Ondanks de vele initiatieven en samenwerkingsverbanden om jongeren te activeren ligt de keuze daartoe uiteindelijk bij de jongeren zelf. Jongeren hebben het recht om mee te beslissen en mee te sleutelen aan hun eigen toekomst. Wat nemen de jongeren onderhanden en waarom (niet)? Aan de hand van eerdere onderzoeken en het project dat recent van start is gegaan, zal dit punt verder uitgediept worden bij de jeugdige gasten.

Inleiding

In de vraag waar gekwetste en moeilijk bereikbare jongeren zich vooral huisvesten, kan het antwoord gevonden worden in het straathoekwerk. Meer informatie hierover kan gevonden worden in deel twee punt 2.1.3 'Gasten in het straathoekwerk'. Een neerwaartse spiraal, begonnen met de negatieve ervaringen uit overheidsdiensten, kan uitmonden in een mechanisme van uitsluiting voor de jongeren. De jongvolwassene vertoeft zich steeds meer op straat tussen lotgenoten. Door de aanpak van straathoekwerkers, gebaseerd op presentie, worden maatschappelijke gekwetste jongvolwassenen opgespoord en voorzichtig benaderd.

In het kader van het onderzoek leggen de gasten een enquête af in de regio Zwartberg om de afstand tot de VDAB te achterhalen en een verklaring te vinden. Het uiteindelijke doel is om laagdrempeligheid te bevorderen. De persoonlijke problematieken worden uitgediept om het gericht zoeken naar werk te bevorderen. Via open vragenlijsten wordt de problematiek vanuit een verdiepend aspect onderzocht om de uiteindelijke doelstelling van het project verder uit te diepen, namelijk wat de afstand tot de VDAB-dienstverlening tot stand brengt, in stand houdt en de drempels kunnen verlagen.

3.1 Inzetten op een betere aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt

Vanuit het standpunt van de jongere wordt gesuggereerd vanuit het Rapport Jeugdwerkloosheid VDAB (Synerjob, 2013) dat een optimaal geïnformeerde jongvolwassene gerichtere keuzes maakt die evenredig worden geplaatst naast hun kennis, kunde en interesses. Keuzes linken aan de toekomstige talentnaden en knelpuntberoepen vormen een specifieke en gepaste aanvulling op de Vlaamse arbeidsmarkt. **Samenwerking met het onderwijs is een essentiële preventieve methode om niet alleen het vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen, maar ook terug te dringen en zelfs te remediëren.** Op die manier zullen de 'moeilijk bereikbare' jongvolwassenen in de eerste plaats worden vermeden! Volgens de VDAB (Dufraing, 2014) zijn een individuele beroepsopleiding (IBO) op de werkplaats, kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding en studie- en beroepskeuzebegeleiding belangrijke aangrijpingspunten hiervoor. Via sectorconvenants en acties zetten sectoren hun krachten hierop in, waaronder de VDAB en Syntra Vlaanderen. Onder deze specifieke acties worden campusacties, 72-uur werking, project 'Roadies', doe-dagen en beroepenfilms verstaan. "De 72-uur werking van de VDAB biedt de finaliteitsjaren van het TSO, BSO en BuSO de kans om 72 uren gratis opleiding bij een VDAB Competentiecentrum te volgen". (RTC West-Vlaanderen, 2015, z.p.). Het Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming (2015) beschrijft Project Roadies als volgt:

Project 'Roadies' houdt in dat Brecht Herteleer en Hanne Reumers (beide afgestudeerd in het secundair onderwijs in juni 2013) vanaf 1 augustus 2013, een schooljaar lang ontdekten wat er zich afspeelt op de werkvloer van 40 verschillende jobs. Gewapend met fototoestel en pc brachten zij een levendig verslag uit over elke werkervaring. (z.p.).

Er wordt ook gesproken over het Vlaams interministeriële STEM-actieplan. In de laatste maanden van 2011 werd het actieplan ingevoerd om het menselijk kapitaal te verhogen in het STEM-domein (Science, Technology, Engeneering and Mathematics). Op lange termijn behoort dit project een positieve invloed te verschaffen op de tegemoetkomingen aan de behoeftes van de kenniseconomie en de arbeidsmarkt. Het positieve aanbod beïnvloedt de maatregelen die vanaf de basisschool beschikbaar gesteld worden. De invloed van het STEM-actieplan blijft van toepassing tot de aangeboden loopbanen, die tot stand komen via geïntegreerde actielijnen op de arbeidsmarkt. Syntra Vlaanderen en de VDAB organiseren de hulpverlenende bijstand voor de jongeren op het einde van hun secundaire loopbaan, zoals het organiseren van techniek- en wiskundedagen, heroriëntatie naar technische beroepen en het opzetten van onderwijskwalificerende trajecten.

3.2 Geïntegreerd plan van aanpak voor de jeugdwerkloosheid: het jeugdwerkplan

Het jeugdwerkplan (Synerjob, 2013) is een ander initiatief dat is georganiseerd door de VDAB. Het initiatief heeft als doel om het jeugdwerkloosheidspercentage te reduceren door eveneens toe te spitsen op een optimaal geïnformeerde jongere, op vlak van rechten en plichten op de arbeidsmarkt. Een intensieve opvolging van het werkaanbod op maat moet een verhoogde activering opleveren. De combinatie met een snelle en correcte inschatting van de inzetbaarheid en het gebruik van nieuwe communicatietechnologieën (zoals SMS), moet leiden tot het vervroegd wegwerken van drempels voor tewerkstelling. Dit initiatief is vanaf 2008 van start gegaan in alle Vlaamse gemeenten. Het kent een heuse daling toe op vlak van de jeugdwerkloosheid. Jongeren en schoolverlaters worden geholpen om aan werk te geraken om zo ook uit de werkloosheid te kunnen blijven. Dit wordt gerealiseerd via gerichte jobaanbiedingen, de toewijzing van een VDAB- consulent die sollicitaties en jobaanbiedingen meevolgt of zelfs intensievere begeleiding na vijf maanden werkloosheid. (Jobat, 2014). Het gehele traject kan zes maanden in beslag nemen. Doch is het doel een sluitend bereik na te streven binnen vier maanden met een competentieversterkend aanbod of een beroepsuitoefening om te kunnen realiseren. In de eerste week van de werkloosheid wordt de aandacht toegespitst op het bijwerken van alle aspecten van het dossier van de cliënt. Binnen de eerste week wordt vervolgens een Workshop "Mijn loopbaan" gevolgd die de nodige uitleg verschaft over het online platform van de VDAB. Nadien neemt het personeel van de VDAB (Dufraing, 2014) de opvolging over. De voorgenoemde werking wordt specifiek gehanteerd in de VDAB Werkwinkel te Genk.

Het Actieplan Jeugdwerkloosheid Limburg (VDAB-communicatiedienst, 2014) zet in op preventieve acties tijdens de schoolloopbaan, remediërende acties tijdens de status van werkzoekende en flankerende acties ter versterking van de context van de jongere. Een meer sluitende aanpak voor jongvolwassenen (VDAB-communicatiedienst, 2014) wordt gerealiseerd via 'Sluitend Maatpak Plus voor jongeren'. Met het oog op diegene die begeleiding het meest nodig hebben, zullen een flexibele activering, een duurzame tewerkstelling in het normaal economisch circuit (NEC), het opdoen van werkervaring en competentieversterkende acties meer werk op maat opleveren. Om zoveel mogelijk mensen gelijke kansen te bieden op het werk is een coherent en maatgericht ondersteuningsbeleid nodig. Werkgevers moeten bereid zijn om met deze mensen op een passende manier en op maat aan de slag te gaan, zoals weergegeven in het beleidskader van het nieuwe maatwerkdecreet 2015, weergegeven op Startpunt voor Werk en Sociale Economie (2015).

3.2.1 Een Vlaamse jongerengarantie

Het gehele proces van nazorg en trajecten of trajectplannen op maat benadrukt het belang van samenwerkingsverbanden des te meer in de VDAB (Dufrain, 2014). Samenwerking, met zowel de arbeidsmarkt als met centrumsteden, helpen tegemoet te komen aan de jongerengarantie die iedere Europese lidstaat dient in te voeren. Hierbij zal een degelijk werkaanbod, een verdere scholing, een praktijkgerichte opleidingsplaats of een stage verkregen kunnen worden. De doelgroep waarop gericht wordt, behelst jongeren, jonger dan 25 jaar, die binnen de vier maanden eindigen met hun opleiding of werkloosheidsaanvraag. Meer dan 90 % van de ingestroomde jongeren in Vlaanderen werd eind oktober 2013 via deze methode bereikt volgens de Europese doelstellingen. (Synerjob, 2013). Het perspectief ligt ofwel op het verwerven van een (beroeps)kwalificatie, ofwel ligt de focus op het aanbieden van een werkervaring. Of het nu gebeurt via een opleiding en/of werkervaring of via een perspectief op werk, de algemene stelling bevat het voorkomen van langdurige werkloosheid bij de jongeren in de samenleving.

3.3 Onderzoekresultaten Project Werk en geen werk LiSS 1999-2000 in Zwartberg⁶ en Project Werk aan de Winkel in het kader van het jeugdwerkloosheidsplan Genk 2006-2007⁷

Zoals in vorig punt werd aangehaald spelen de samenwerkingsverbanden een belangrijke rol in het proces van hulpverlening. Om meer uit de bevragingen te kunnen halen, werd in samenspraak met het LiSS en de stad Genk de gehele opzet uitgevoerd. Eerdere onderzoeken uit 1999-2000 en 2006-2007 geven een aanvullende langetermijnvisie over de eventuele veranderingen van de visies van de gasten.

⁶ Voor Onderzoekresultaten Project Werk en geen werk LiSS 1999-2000: zie bijlage 3

⁷ Voor Onderzoekresultaten Project Werk aan de Winkel in het kader van het jeugdwerkloosheidsplan Genk 2006-2007: zie bijlage 4

3.3.1 Het kaderen van de ondervraagden

In december 1999 is, volgens Christoffels (coördinator LiSS) en Vreven (coördinator projecten straathoekwerk), een voorganger van de huidige vragenlijst correct ingevuld door 54 jongeren, waarvan 75 % tussen de 16 en 25 jaar oud zijn. In het latere onderzoek uit 2006-2007 bestaat 60 % van de 37 ondervraagden uit gasten jonger dan 25 jaar. Ongeveer 75 % van de ondervraagden zijn mannelijk in tegenstelling tot het onderzoek van 2006-2007. De geënquêteerden bestaan daar slechts enkel uit mannelijke klanten.

3.3.2 Beroep(suitoefening)

Uit het kortschalig Project Werk en geen werk LiSS (1999-2000) kan worden geconcludeerd dat het behaalde diploma van de ondervraagden bij de meerderheid een technisch diploma middelbaar onderwijs bedraagt. Project Werk aan de Winkel in het kader van het jeugdwerkloosheidsplan Genk (2006-2007) geeft als doorsnee kenmerk van het straathoekwerk naar jongeren aan dat ze algemeen worden bestempeld als laaggeschoold, met beperkte werkervaring, van allochtone origine en dat een aantal van hen in het bezit zijn van een strafblad. Algemeen kan gezegd worden dat leerplicht niet tot de interessegebieden behoort van deze jongeren. Uit het onderzoek van 2006-2007 blijkt dat jongeren 'geen goesting meer hadden' of 'geld wilden verdienen'. Bij 19 % ligt de oorzaak bij het ontbreken van een baan aan het missen van een vervoermiddel. De reden waarom de overige onder hen geen werk hebben, ligt volgens hen vooral (bij 15 %) aan hun afkomst. Werkgevers voeren een, als vaak omschreven, racistisch aanwervingsbeleid. Racisme wegens huidskleur en nationaliteit, maar ook op vlak van mobiliteit en strafregister, is volgens de jongeren een obstakel voor het raken tot een duurzame tewerkstelling. De interimkantoren spreken dit aanwervingsbeleid echter tegen. De problemen liggen volgens de kantoren eerder bij de gasten zelf, zoals het onderzoek van 2006-2007 aangeeft. Doordat interimkantoren aangeven dat het obstakel voor het raken tot een duurzame tewerkstelling bij de gasten ligt, ontwikkelt er zich bij de gasten het gevoel dat ze zich meer moeten inspannen dan anderen om te bewijzen dat ze als volwaardig kunnen worden beschouwd voor het verkrijgen van een job.

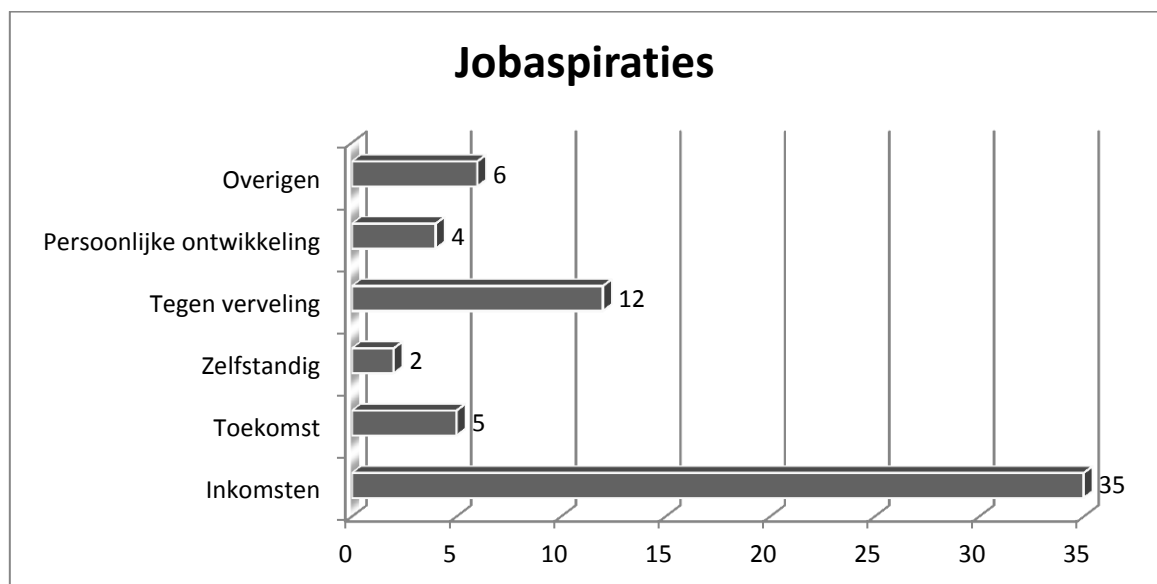
Het toekomstbeeld van de ondervraagde gasten bedraagt een relatief optimistisch beeld. Dit houdt in: werk zoeken om een inkomen te verdienen, de carrière te verbeteren en een gezin te stichten en te onderhouden. Slechte toekomstbeelden ontstaan door de hoge eisen van werkgevers, het hebben van een hoge leeftijd of door korte contracten.

Er wordt echter niet vanuit een holistische visie naar de jongeren gekeken. Het systeem van 'groene leerkrachten' zou volgens Verschelden, vakgroepvoorzitter Sociaal Werk, (2002) in deze situaties het beste worden toegepast. Dit systeem maakt het mogelijk dat leerlingen een leerkracht kunnen aanwijzen. Als de leerlingen dat willen, zouden ze met hem of haar kunnen praten als ze een probleem hebben. Op die manier kan er meer aandacht komen voor de ook niet-stof gerelateerde begeleiding. De individuele

begeleiding moet worden verhoogd, alsook een aanpassing van het beroepsonderwijs aan de toen huidige arbeidsmarktsituatie.

3.3.3 Jobaspiraties en motivatie

De jobaspiraties houden een variëteit aan technische beroepen in, wat een realistisch jobdoelwit geeft in vergelijking met de beroepsuitoefening die de aspiraties aanvullen. Toch zoekt slechts 52 % van de ondervraagden effectief naar werk, waarvan 35 % geen enkele vorm van ondersteuning ontvangt. De ervaring met sollicitaties kan bij 20 % van de ondervraagden als positief beschouwd worden. De negatieve ervaringen kunnen ondergebracht worden bij het ontbreken van vertrouwen vanuit de tegenpartij, het gevoel hebben als een nummer behandeld te worden en de confrontatie met prestatiedruk. Het project van 2006-2007 verklaart deze negatieve ervaring door het ontbreken van het nakomen van beloftes vanuit het standpunt van de uitzendkantoren. De negatieve verhalen vertellen iets over het bestaande spanningsveld tussen arbeidsinstanties en de doelgroep van het straathoekwerk.

Figuur 3: Jobaspiraties, *Vroeg op weg naar de VDAB: De hulpfactor met drempelgevaar in de zoektocht naar werkgelegenheid, 2015*⁸

Over de jobaspiraties kan worden gezegd dat 65 % van de ondervraagden hoofdzakelijk wilt werken om inkomsten te verkrijgen. 22 % wilt, met werk, verveling tegengaan. Daar er slechts een klein aanbod aan interessante werkplekken voor laaggeschoolden beschikbaar is, maken de jongeren geen bewuste keuzes op vlak van studie, beroeps- of deeltijds onderwijs. De motivatie tot het volgen van opleidingen ligt daardoor laag ten opzichte van korte interims om weer aan het werk te geraken. Het project van 2006-2007

⁸ Informatie om deze figuur op te stellen is verkregen uit de bevindingen van de ondervragingen uit het Project Werk en geen werk van het Limburgs Steunpunt Straathoekwerk 1999-2000 in Zwartberg

geeft aan dat het aanbod, en dus ook het aanbod van opleidingen van de werkwinkel, vrij onbekend is bij de jongeren. Gasten ervaren een kenniskloof en kunnen daardoor niet zelf aanvraag doen naar het beschikbare aanbod. Zij kennen hun rechten niet en kunnen daardoor hun rechten niet opeisen. Soms speelt een vaardigheidskloof betreffende computervaardigheden ook zijn parten in de digitalisering van documenten en opdrachten in de VDAB Werkwinkel. Opvallend is dat, zoals het straathoekwerk zijn conclusie trok uit hun eerdere onderzoeken, volgens de Werkwinkels de gasten zelf alléén maar werk willen hebben, zonder ‘verwenning’ of begeleiding. Toch is persoonlijk en individueel contact met de gasten van groot belang. Dit is een aspect dat de jongvolwassenen missen in het gestandaardiseerde en geüniformeerde contact van de VDAB. De gehanteerde terminologie, het gevoerde beleid als de empathie van de hulpverleners schieten tekort, met een te hoge administratieve behandeling als gevolg. De strenge reglementen en contacten van de maatschappelijk werkers veroorzaken een tekort in zowel de mentale als de fysieke bereikbaarheid bij de jongeren. De VDAB wordt gezien als de sanctionerende instantie. Mede door deze reden laten gasten zich minder zien om problemen te vermijden (of om te ontsnappen). Het project Werk aan de Winkel in het kader van het jeugdwerkloosheidsplan Genk 2006-2007 stelt vast dat het niet hebben van werk, vele negatieve effecten omvat. Nutteloosheid en zinloosheid, het sociaal isolerende effect en de ongemotiveerdheid dat tot stand is gekomen door het miniem verschil tussen minimumlonen en uitkeringen behoren hieronder. Deze gehele omschrijving kan worden vertaald naar een hoge nood aan kwaliteitsvolle dienstverlening en een verlagende drempel van de gemeentelijke diensten.

3.4 Opvolging van het Project Limburgs Steunpunt Straathoekwerk Evolutie jeugdwerkloosheid 2015 in Zwartberg

Ter vernieuwing van het voorgaande onderzoek, is een gemodificeerde versie van bevragingen uitgevoerd. Om geen onnodig werk te verschaffen is dit onderzoek uitgevoerd in het kader van de reeds opgestelde ondervraging voor gasten in de regio van Zwartberg. In Zwartberg vertoeven gasten tussen de leeftijd van 18 en 35 jaar zich. In kader van het thema ‘moeilijk bereikbare jongeren’ (personen tussen 18 en 25 jaar), vormt de groep daarmee een verrijkende aanvulling in het project om de gasten verder te kunnen onderzoeken. In het teken van dit project zullen de resultaten die voortvloeien uit dit project voor jongeren worden besproken. De tijdsduur zal echter doorlopen tot na de uiterlijke datum van afgifte voor dit eindwerk. Daarom zal, naast de al verkregen resultaten, de evolutie van het project uitvoerig worden gerecenseerd.

3.4.1 De gehanteerde onderzoeksmethode in het project

De methode om resultaten te verkrijgen zal in de eerste fase worden uitgevoerd via open en gesloten vragenlijsten⁹. Het onderzoeksteam is samengesteld uit het straathoekwerk van het LiSS uit de regio Zwartberg, de dienst Trajectbemiddeling en de coördinator

⁹ Voor de gebruikte vragenlijsten tijdens de ondervraging: zie bijlage 2

Tewerkstellingscel van de dienst Stad Genk van de VDAB Werkwinkel. Bij een gesloten vragenlijst wordt er gekozen uit een aantal antwoordmogelijkheden die vooraf zullen worden meegedeeld. Op deze manier kunnen duidelijke grafieken worden opgemaakt om een objectief beeld te krijgen. Bij open vragen moet de ondervraagde daarentegen een, in min of meerdere mate uitgebreid, antwoord formuleren. De subjectieve bevindingen van de ondervraagden maken het mogelijk om een creatieve oplossing uit te werken. Hiermee vullen de onderzoeksmethodes elkaar aan en vormen een belangrijke aanvulling voor de te trekken conclusies.

Tijdens de bespreking van de voorgestelde vragenlijst zijn de volgende afspraken gemaakt: de datum van de bevragingen, de manier waarop de gasten worden ondervraagd en de reflectieve momenten om de opgedane ervaring grondig te kunnen bespreken. Een extra samenkomst inlassen brengt het beantwoorden van de vragenlijsten tot een hoger niveau. Reflecteren over de gedane ondervragingen brengt de belemmeringen en knelpunten in beeld. Dit geeft kansen om de bemoeilijkende aspecten weg te werken of om te vormen tot iets positiefs.

3.4.2 De voorbereiding van het project

1. Het straathoekwerk in het LiSS

De tweede samenkomst vindt plaats met de straathoekwerkers van de regio Zwartberg, de dienst Trajectbemiddeling en de coördinator Tewerkstellingscel van de dienst Stad Genk van de VDAB Werkwinkel. Een eerste kennismaking met het werkveld, de gedragingen, verwachtingen over de bevragingen en de formaliteiten van het wijkbureau worden besproken om de samenwerking zo vlot mogelijk te kunnen laten verlopen. De houding van de straathoekwerker is gebaseerd op de theorie van presentie in tegenstelling tot de algemene dienstverlening van de dienst trajectbemiddeling van de VDAB. Meer informatie over deze methodiek is besproken onder deel twee punt 2.1.3 'Gasten in het straathoekwerk'.

Door een open houding toe te passen tijdens de omgang met gasten blijft de oprechtheid van de gasten van toepassing en achterdochtigheid achterwege tijdens de ondervragingen. Mijn functie als trajectbemiddelaar bij de VDAB heb ik niet vermeld. De straathoekwerkers vertellen dat door het negatieve beeld, dat in het 'sanctionerende' imago van de VDAB zit verweeft, de openlijke bespreking van dit thema tijdens de vragenlijsten afstand kan creëren. De vraagstellingen, die bij twee gasten worden afgenomen, benadrukken het sanctionerende beeld dat de gasten over de VDAB hebben. "Als de VDAB effectief zou helpen in de zoektocht naar werk, zonder loze beloftes te plaatsen, zou de begeleiding een stuk dragelijker worden gemaakt." (Jongere X, 2015, z.p.). Enkele gasten bleken het nut van de bevragingen niet in te zien. Eerdere ondernemingen (en beloftes) werden volgens de gasten ook al afgenomen, zonder enig resultaat nadien...

II. Gegevensuitwisseling met het LiSS

Ter ondersteuning van het project wordt door het onderzoeksteam theoretische achtergrondinformatie over de armoededefinitie- en meting, de leefwereld van de mensen in armoede, armoede en onderwijs en de verscheidene methodieken, onderling doorgegeven in een derde samenkomst. Uit een opvolgend onderzoek blijkt het negatieve imago van de VDAB voor een tweede maal op rij bevestigd te worden. “Hun onpersoonlijke aanpak laat niet de capaciteiten van de werkzoekende tot zijn uiting komen.” (Jongere X, 2015, z.p.). Om de hoeveelheid bevestigingen te verhogen, wordt er een afspraak gemaakt met de Jobcoach op de Dienst tewerkstelling Genk. Wanneer er een persoon uit de doelgroep van Zwartberg zich aanbiedt, gaat de stagiaire van de VDAB Werkwinkel in Genk de gasten uit deze regio ondervragen door gebruik te maken van de vooraf besproken vragenlijst.

III. Samenwerkingspartner JAC Genk

Er is contact opgenomen met zowel het JAC Genk als met het ACV te Genk. Het jongerenadviescentrum (JAC) (CAW Groep vzw, 2012-2013) haalt op zijn website aan dat:

Het jongerenadviescentrum wil jongeren die het moeilijk hebben de steun geven om zelf terug verder te kunnen. Het wil rust bieden aan diegenen die dat kwijt zijn. Het wil de mogelijkheden van jongeren versterken. Het wil jongeren informeren over hun rechten. En hun bijstaan in het benutten ervan. Het wil elke vorm van uitsluiting tegengaan. Het vecht voor een menswaardig leven voor elke jongere. (z.p.).

Het JAC is gelegen aan het Jeugdcentrum Rondpunt 26 en wordt beheerd door dit jeugdcentrum. Dit is een verzamelplaats voor allerlei functies en diensten voor jongeren in Genk. De website (Stad GENK, 2015) vermeldt dat je er terecht kan voor allerlei informatie over zowel het jeugdcentrum, als andere informatie over kinderen en jongeren in Genk. Het vormt dus een aanvullend aanspreekpunt om jongeren te kunnen bereiken. Na een positieve mail te hebben verkregen, zullen aanvullende enquêtes anoniem worden afgenomen bij het JAC via de medewerkster JAC Genk. Door de anonieme verwerking van gegevens is het als buitenstaander onmogelijk om de bevestigingen persoonlijk af te handelen. De vragenlijsten worden door de medewerkster afgenomen bij gekende klanten die tot de doelgroep behoren. Echter, door de anonimiteit die de organisatie hanteert, is niet de woonplaats van iedere jongere gekend. Doch neemt de enquêtering een niet te onderschatten plaats in de gehele opstelling in.

IV. Samenwerkingspartner ACV Genk

De andere instantie waarmee wordt samengewerkt is het ACV. Het ACV of het Algemeen Christelijk Vakverbond (ACV Limburg, 2015) staat bekend om zijn professionele hulpverlening, advies en het opmaken van een werkloosheidsdossier. Iedere burger kan hier terecht over thema's rond werk, inkomen en juridische bijstand. Specifiek voor jongeren van 15 tot 25 jaar hebben zij Jongerenwerking ENTER

uitgewerkt, ook wel het ACV-lidmaatschap voor jongeren, studenten en schoolverlaters in beroepsinschakelingstijd genoemd. De jongeren kunnen terecht met hun vragen bij het AVC door beroep te doen op hun diensten. De contactpersoon bij deze instantie is de bijblijfconsulent van het ACV Limburg. Hij zal het onderzoeksteam bijstaan in het uitvoeren van de ondervragingen.

V. *Overlegmoment met het LiSS*

Tijdens de vierde samenkomst met het onderzoeksteam van het LiSS worden verdere bevragingen uitgevoerd bij een tweetal gasten in Zwartberg. Het heersende imago over de VDAB kwam terug ter sprake. “Bij de VDAB gebeurt de behandeling zeer strikt. Je wordt er toegewezen aan een job, ook als het eentje betreft die niet aansluit bij de eigen interessegebieden. Dit wekt een onprofessionele en onpersoonlijke indruk op.” (Jongere X, 2015, z.p.).

Hierop volgt een cruciaal overlegmoment betreffende de voortgang van de huidige prestaties. Aangaande het klein aantal interviews is het hoogtepunt in dit onderzoek nog niet bereikt en wordt een uitbreiding naar de regio Kolderbos onder de loep genomen. Nieuwe ideeën om de bevragingen doeltreffender te laten verlopen, vormen een belangrijk punt in dit overleg. Op een creatieve manier antwoorden uitlokken, gebeurt via het droppen van stellingen aan een groep van geïnteresseerde gasten. Deze gasten moeten geleid worden door een professioneel onderzoeksteam en bij het ter sprake brengen van de stellingen moet voldoende in de diepte worden gewerkt. Stellingen worden omgezet in een zwart-wit variant of er wordt humor in geïntegreerd om extra reacties te kunnen uitlokken. Ervaringen met bepaalde trajecten en tenderpartners worden daardoor in beeld gebracht. Doch zullen deze stellingen los van de medewerkers van de VDAB moeten gebeuren. Anonimiteit brengt de waarheid naar boven, zonder rekening te moeten houden met het oplettende oog van de toezichthouder.

Hoe kan de bijeenkomst motiverend werken voor de gasten? Om een terugkoppeling doeltreffend te maken moeten de gasten geprikkeld worden. Het organiseren van een trekking wordt georganiseerd via het beleid van het LiSS. Tijdens dit overlegmoment verkreeg het onderzoek positieve feedback in de teambespreking van het LiSS. Veel signalen over werkpunten en bemerkingen zijn voortgekomen uit de al afgelegde enquêtes. Voorafgaand aan de eigenlijke bespreking, moeten er echter nog meer enquêtes worden afgelegd ter versterking van dit beeld.

Voor de verwerking van het eerste gedeelte van de resultaten is eind juni als deadline opgesteld. In de tussentijd worden tussentijdse resultaten van 50 ondervragingen en de voorbereiding van een gesprek in groep op 18 mei verder meegedeeld. Voor de tweede helft van september wordt een minimum van 100 bevragingen afgelegd.

3.4.3 De daadwerkelijke uitvoering van het project

De uiteindelijke uitwerking van het project vindt plaats in een intensieve tijdsperiode van drie werkdagen. Het onderzoek geschiedt zich steeds in de namiddag en in de avond.

Deze tijdstippen zijn de hoogtepunten van de dag waarop het onderzoeksteam gasten op straat kunnen bereiken. Iedere dag wordt er een andere plaats uitgekozen om ondervragingen af te nemen. De eerste dag is de ontmoetingsplaats van het onderzoeksteam de hangplek 'de Pionier' in Zwartberg, de tweede dag de regio 'Noord' en de derde dag de regio 'Nieuwe Kempen'. De nodige voorbereidingen worden getroffen voor het houden van dit kleine evenement om jongeren als het ware te kunnen stimuleren in het meedoen aan het onderzoek. De standplaats wordt voorzien van de nodige opvallendheden, zoals een grote tent in functie van gezelligheid en een kleine barbecue om de gasten aan te sporen om te blijven. Ook wordt er een kleine stimulatie voorzien om de gasten de ondervragingen te laten afnemen, namelijk zes zetjes na het invullen van de vragenlijst en de kans om een duoticket voor de Euroscop te winnen. Zetjes zijn een specifieke munteenheid die in het straathoekwerk wordt gebruikt. Deze vorm van waardebon kan ingewilligd worden in diverse diensten in de regio van Zwartberg. Het laatst uitgewerkte concept om de avond te doen slagen, zijn de plakkaats die worden voorzien op de standplaats. Deze plakkaats bevatten slogans en stellingen¹⁰ waar gasten vrijuit op kunnen reageren. De opvattingen over de stellingen worden opgenomen als een indruk van en ervaringen met de opgegeven onderwerpen. Deze zullen echter niet verder verwerkt worden in dit eindwerk, aangezien de verwerking van de gegevens zal doorgaan tot na de afgifte van dit eindwerk. Diepzinnige quotes van de ondervraagde gasten geven een extra vibe om het project op een creatieve manier mee te delen. Zo delen enkele gasten ons mee:

"De wet van de sterkste geld(t)..." (Jongere X, 2015, z.p.). "Je moet je omringen met het positieve en positieve mensen." (Jongere X, 2015, z.p.). "Doe elke dag iets voor je droom!" (Jongere X, 2015, z.p.). "Wij zijn de pionnen. Allah plant de weg." (Jongere X, 2015, z.p.). "Mijn zwakte? Mijn 'verslaving...'" (Jongere X, 2015, z.p.).

3.4.4 Het kaderen van de ondervragingen

Over het algemeen kan worden gezegd dat het project een heus succes is, met in totaal 35 jongeren¹¹ die meewerken aan de bevragingen, waarvan iedereen mannelijk is. De leeftijd van de ondervraagden¹² varieert van 19 tot 29 jaar. Het diploma dat de ondervraagden¹³ bezitten, bestaat hoofdzakelijk uit een diploma van het 3^e jaar secundair onderwijs of het 5^e jaar beroepsonderwijs. Dit betekent dat de overgrote meerderheid van deze doelgroep wel degelijk te bereiken is via schoolse wegen. De VDAB kan zich profileren (op een positieve manier) door gebruik te maken deze schoolse wegen voor de verspreiding van de missie, visie en het aanbod van de organisatie. De ondervragingen leveren diepgaande en gedetailleerde gesprekken op

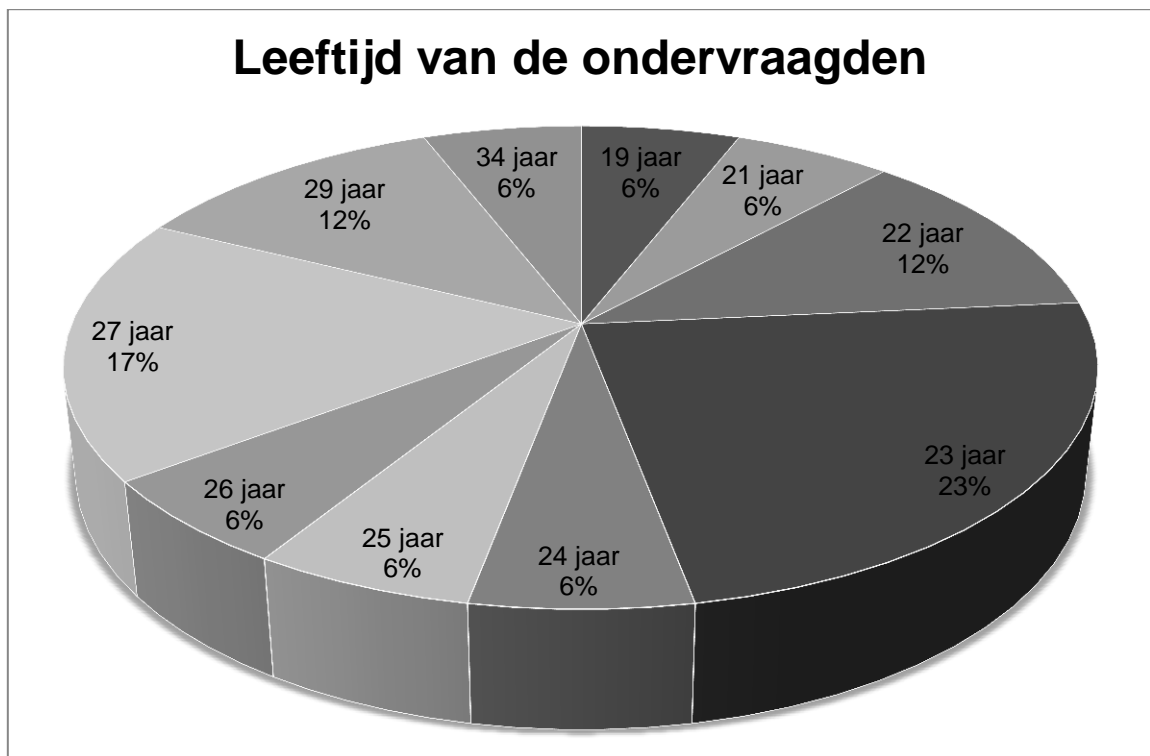
¹⁰ Voor de slogans en stellingen, gehanteerd tijdens de ondervragingen: zie bijlage 5

¹¹ Sommige gegevens zijn slechts gebaseerd zijn op 17 ondervraagden. Aangezien de verwerking van de gegevens zal doorgaan tot na de afgifte van dit eindwerk, zal niet ieder punt volledig verwerkt zijn. Dit zal steeds aangegeven zijn via een voetnoot.

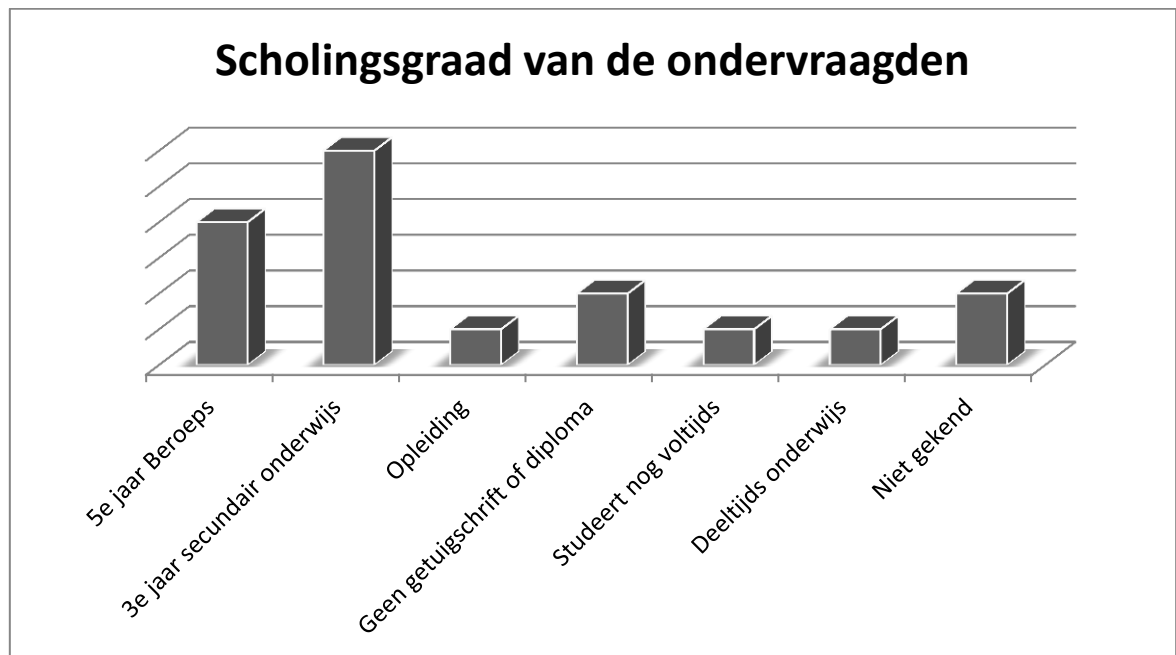
¹² Deze gegevens zijn gebaseerd op slechts 17 ondervragingen

¹³ Deze gegevens zijn gebaseerd op slechts 17 ondervragingen

met de gasten en een verruimende blik door hun bemerkingen en inzichten. Eerst gebeurt er een algemene verwerking van de verkregen gegevens, vooraleer de bevragingen worden verder gezet.

Figuur 4: Leeftijd van de ondervraagden, *Vroeg op weg naar de VDAB: De hulpfactor met drempelgevaar in de zoektocht naar werkgelegenheid, 2015*¹⁴

Figuur 5: Scholingsgraad van de ondervraagden, *Vroeg op weg naar de VDAB: De hulpfactor met drempelgevaar in de zoektocht naar werkgelegenheid, 2015*¹⁵

¹⁴ Informatie om deze figuur op te stellen is verkregen uit de bevindingen van de ondervragingen

3.5 Een conclusie van de tussentijdse bevindingen

De eerder vernoemde verwerking vindt zijn uitwerking in de inlassing van een tussentijds evaluatiemoment¹⁶ na drie activiteiten. Bij de straatjongeren is er sprake van een positieve sfeer tijdens de bevragingen. De organisatie van de activiteiten verloopt de eerste keer nog wat chaotisch, terwijl de opzet bij de laatste activiteit zich zeer vlot voltrekt. Op de laatste dag van de activiteit ondernemen de stagiaires de voorbereiding en uitvoering van de activiteit geheel zelfstandig. De tijdsindeling wordt steeds beter ingepland. Na alles te hebben klaargezet, begint de activiteit met een barbecue om de sfeer en gemoedelijkheid te laten aanwakkeren. Ondanks dat 78,1 % van de ondervraagden de vragenlijst nuttig vinden, wordt er door de gasten toch de vraag gesteld om een eventuele groepsbijeenkomst met cameraopnames te organiseren. Hoger geplaatste leden van de organisatie krijgen dan een beeld van de gasten achter de bevragingen. Op deze manier kunnen bemerkingen en opmerkingen in hun context geplaatst worden en kan er volgens de gasten een niveau van betrokkenheid worden toegevoegd door de confrontatie met de beelden. De opzet wordt uitgewerkt tijdens de mededeling van de resultaten op 18 mei 2015, en zullen door tijdgebrek niet verder worden opgenomen in dit eindwerk.

3.5.1 Sterktes en zwaktes

Na een korte kennismaking met de gasten beginnen uiteindelijk de uitgebreide bevragingen. De bevragingen lopen vaak uit in diepe gesprekken. Zelfs de thema's geloof en filosofie komen soms in de gesprekken aan bod. Doordat de gesprekken één-op-één-gesprekken inhouden, krijgen de ondervragers een geheel andere kijk op de achterliggende gedachtegangen van de gasten. De gasten zijn zeer open naar de bevragers toe en stellen zich zelfs kwetsbaar op. Sterktes en zwaktes zijn uitbundig meegedeeld door de gasten¹⁷. De meerderheid van de ondervraagde gasten geven aan dat ze zich teveel laten leiden door hun emoties, niet stressbestendig zijn of juist niet blijken te beschikken over een zwakte. Inzetten op attitudetraining zou een oplossing kunnen bieden om de mentaliteitskloof weg te werken. De sterktes van ondervraagden liggen bij de leergierigheid die ze uiten, de flexibiliteit, hun doorzettingsvermogen en vooral hun assertiviteit.

3.5.2 De begeleiding naar werk

Bij de tussentijdse resultaten van 35 geënquêteerden vallen al kleine opvallendheden op. 61,8 % van de ondervraagden zijn nergens actief in begeleiding, 17,6 % zijn in begeleiding bij de VDAB en 26,5 % zijn in begeleiding bij een partner bij de VDAB. Toch zijn zeker 54,3 % van gasten ingeschreven bij de VDAB en kan de VDAB hen dusdanig bereiken. Ondanks het hoge aantal ingeschrevenen bij de VDAB of een partner, blijkt

¹⁵ Informatie om deze figuur op te stellen is verkregen uit de bevindingen van de ondervragingen

¹⁶ De uitgebreide informatie van de tussentijdse resultaten van het onderzoek is terug te vinden in bijlage 6

¹⁷ Deze gegevens zijn gebaseerd op slechts 17 ondervragingen

slechts 57,1 % van de ondervraagde gasten effectief aan te geven op zoek te zijn naar werk. 35 % van deze gasten zijn al meer dan drie jaar op zoek naar werk. 80 % van de ondervraagde gasten is zelfs al die tijd ononderbroken werkzoekend geweest. Over het algemeen lijkt er niet echt een verschil op lange termijn plaats te vinden over het beeld dat gasten hebben over de werkgelegenheidsinstanties en zijn begeleiding naar werk. De helft van de ondervraagden zien het nut niet in van de begeleiding en vinden dit tijdverspilling. 9,4 % van de ondervraagden vinden de begeleiding zelfs ronduit slecht. Er zijn veel zaken die de geënquêteerden¹⁸ veranderd willen zien om hun begeleiding te kunnen verbeteren. Vooral het inlevingsvermogen van de bemiddelaars in de leefwereld van de gasten en het effectief helpen in het zoeken naar werk staan bovenaan op hun lijst. De gasten geven zelf aan, meer gemotiveerd te willen worden door iemand die achter hen aangaat. Respect is hierbij het kernwoord! De relatie met andere tewerkstellingsinstanties is niet 'uitgebreid' genoeg. De focus wordt vooral gelegd op de afstandelijke dienstverlening om de uitgebreide doelgroep van de VDAB te kunnen bereiken. Voor veel klanten werkt deze methodiek, maar niet iedereen wordt op deze manier echter effectief bereikt. De meest kwetsbare groepen glijpen door de mazen van het net. De gasten doelen ernaar dat hulpverleners een uitgebreider begrip voor hun leefwereld tonen. Gasten wensen persoonlijk contact met hun leefwereld. Door meer in te spelen op de belevingswereld van de jongeren zou ook de hulpverleningsrelatie verder kunnen groeien. De jongeren uit het straatwerk wensen dat de hulpverlener zich minder achter de computer vertoeft en de gestandaardiseerde methodiek ombuigt naar een opvang op maat. Aangezien dit werkpunt ruimschoots verkondigd wordt door de gasten, zou de VDAB hier verder op kunnen inspelen via hun begeleiding. Veel discriminatie en racisme, valse beloftes en hoge eisen nemen een niet te onderschatten plaats in, bij hun relatie met interimkantoren en werkgevers. 42 % van de gasten vinden dat er gewoonweg te hoge eisen worden gesteld in hun zoektocht naar werk. Voor 41,2 % van de jongvolwassenen is de motivatie dan ook ver te zoeken. 37,1 %¹⁹ vertelt dat werk op de arbeidsmarkt zeker en vast wordt aangeboden, maar dat de weg ernaartoe bemoeilijkt wordt. Zo vormt voor 14,7 % het vervoer naar het werk een probleem, voor 14,7 % bemoeilijkt de chaos in hun leven hun stappen naar werk en voor een andere 11,8 % vormt hun ziekte een hoge drempel naar werkgelegenheid toe. Deze punten zijn weliswaar moeilijk toe te spitsen, doch zijn er wel degelijk mogelijke oplossingen voor handen. Zo reiken carpoolmogelijkheden, alsook intensieve begeleiding op vlak van levensproblemen, een helpende hand aan, aan de gasten.

3.5.3 Inkomen en de stimulatie naar inkomen

Wat vooral voortkomt uit de verwerking van de tussentijdse gegevens van het huidige project, is dat 22,9 % van de ondervraagde gasten een schorsing (hebben) ondergaan van de RVA. Hun leven is vaak één grote chaos dat ze proberen te overzien, ook op

¹⁸ Deze gegevens zijn gebaseerd op slechts 17 ondervragingen

¹⁹ Deze gegevens zijn gebaseerd op slechts 17 ondervragingen

administratief vlak. 5,7 % is (bewust) niet ingeschreven bij de VDAB. De uitkeringen (30,3 %) of het leefloon (3 %), als hier al sprake van is, is onvoldoende. Zwartwerk en het illegaal circuit (bijvoorbeeld dealen) is bij 51,6 % noodzakelijk om toch te overleven...

Figuur 5: Scholingsgraad van de ondervraagden, *Vroeg op weg naar de VDAB: De hulpfactor met drempelgevaar in de zoektocht naar werkgelegenheid, 2015*²⁰

34,3 % beschikken over een inkomen van minder dan 500 EUR per maand, terwijl 40 % over een inkomen boven de 1000 EUR per maand beschikt. 60 % meldt ons dan ook dat het inkomen waarover ze beschikken alles behalve leefbaar is. 47,1 % van de ondervraagden zou aanspraak willen maken op extra ondersteuning, zoals administratieve ondersteuning of sollicitatietraining om hen te helpen op het werkveld. Verspreiding van dit aanbod zal zijn positief effect kennen op de gasten, alsook op de VDAB. Stimulatie om te gaan werken is er volgens de gasten meer dan genoeg. Vooral het bezitten van een adequaat inkomen is voor 76,5 % van belang. Maar dagbesteding en structuur vormen voor 44,1 % eveneens een belangrijke aanzet om te gaan werken. Een klein aantal geeft zelfs aan te willen gaan werken om hun toekomst te beteren en hun leven nieuwe wind in te blazen. Deze doelgroep kan hun toekomstperspectief verruimen door gebruik te maken van een infosessie ondernemersatelier, om hun dromen te kunnen realiseren, aangezien 38,2 % onder hen een zelfstandig beroep willen uitoefenen. De veranderingen op lokaal niveau lijken echter niet door te vloeien naar de kwetsbare groep van de moeilijk te bereiken jongeren. Meer toespitsen op die

²⁰ Informatie om deze figuur op te stellen is verkregen uit de bevindingen van de ondervragingen

bereikbaarheid, zoals via de straathoekwerkers of andere samenwerkingspartners, zou een oplossing in de hand kunnen werken. Tijdens de enquêtes, die door het onderzoeksteam zijn uitgevoerd, blijken vooral de IBO en het aanbod van opleidingen gekend te zijn. De rest van het aanbod is onbekend. Jongeren en jongvolwassenen vroegtijdig informeren over het aanbod van de VDAB op school of via het straathoekwerk, kan het probleem van het onbekende aanbod voorkomen. Op deze manier kan het aanbod van de VDAB effectief benut worden en kunnen de jongvolwassenen vroegtijdig hun kans grijpen om hun theoretische als praktische achtergrond te verrijken. Dit heeft eveneens zijn gevolgen op de kans op tewerkstelling voor deze jongeren, in hun zoektocht naar werk.

3.5.4 Indruk en beleving

Ieder keer weer dat ik meeloop met de straathoekwerkers bemerk ik een groot cultuurverschil ten opzichte van de gasten. Het is een andere leefwereld met andere heersende waarden en normen. Maar in al die verschillen zit ook verwondering. Verwondering dat de gasten die leven in moeilijke omstandigheden, zich sterk houden en een realistische visie behouden op hun situatie. Ze bekijken het leven met een nuchtere kijk en laten een serieuze en gemeende indruk na. Iets wat ik in eerste instantie niet had verwacht. Er is dus niet alleen sprake van een cultuurshock. De vooroordelen die er heersen, al is het onbewust, zijn gegeneraliseerd. De meeste onder hen vallen niet eens onder die 'vooroordelen'! Eens je de gasten leert kennen en ingaat op hun gevoelswereld, merk je dat ze niet veel verschillen van anderen in de samenleving. Maar dat ze enorm veel (moeilijke situaties) hebben meegemaakt mag niet uit het oog worden verloren. Een open houding zou dus die muur van vooroordelen kunnen neerhalen, ook in de hulpverlening.

Besluit

De bevragingen in het straathoekwerk hebben wel degelijk de gasten kunnen bereiken. Het ingaan op hun gevoelswereld heeft vele inzichten opgeleverd over deze kwetsbare groep van jonge gasten. Hun negatieve ervaringen met de verscheidene tewerkstellingsinstanties blijkt een actueel gegeven te zijn. Deze conclusie kon gehaald worden uit de tussentijdse evaluaties van de bevragingen. Bij straathoekwerkers voelen de jongeren zich geaccepteerd en aanvaard. Ze kunnen met hun problemen bij hen terecht. Dit gevoel ontbreekt volgens de gasten echter bij de 'professionele' hulpverleners. Het werk wat ze behoren te doen wordt weliswaar goed uitgevoerd. Toch missen de jongeren een gevoel van nabijheid bij de consultants en bemiddelaars. Zich verplaatsen in de leefwereld van de jongeren en ingaan op wat de jongeren echt nodig hebben via het hanteren van deze visie, concluderen waarom jongeren zo vroeg de schoolwereld verlaten. De jongeren zijn al vroeg gestopt met hun schoolcarrière met als hoofdzakelijke reden om een inkomen of carrière op te bouwen. Het is vaak een moeilijke en harde weg voor de jongeren. Het onderwijs vroegtijdig gebruiken als middel

om kennis te maken met het aanbod van de VDAB vormt een belangrijke schakel. Maar ook het jeugdwerkplan werpt zijn welgekende positieve resultaten af, via bijvoorbeeld de sluitende aanpak voor jongvolwassenen. Om uiteindelijk de drempels te kunnen verlagen behoort de VDAB dus niet enkel hun aanbod beter te verspreiden, maar ook de gasten te motiveren op een respectvolle en gelijke manier, rekening houdend met hun intrigerende leefwereld. Want, zoals eerder aangehaald, zou een open houding de muur van vooroordelen kunnen neerhalen, ook in de hulpverlening.

DEEL 4: KRITISCHE KIJK

Inleiding

Ik heb met het eerder besproken onderzoek heel wat bevragingen bij een 35-tal verscheidene gasten uitgevoerd. Met al de informatie die ik heb kunnen bekomen kan ik een tussentijdse conclusie samenstellen op basis van de ondervragingen, maar ook vanuit mijn eigen mening. Vanuit het 'buikgevoel' dat maatschappelijk assistenten ontwikkelen en mijn stage-ervaringen binnen het Project Limburgs Steunpunt Straathoekwerk: Evolutie jeugdwerkloosheid 2015 in Zwartberg, heb ik een eigen visie eigen kunnen maken over het beeld van het aanbod (in de hulpverlening) van de VDAB Werkwinkels en zijn invloed op de jongvolwassenen uit het strathoekwerk. Ik ga de manier waarop dit voorstel wordt aangeboden verder bespreken door met een kritische houding het huidig functioneren van de dienst en zijn effect op de gasten onder de loep te nemen.

4.1 Kritische kijk

Mijn onderzoeksvraag en zijn omliggende aspecten luiden: wat zijn de drempels voor jongeren om naar de VDAB te gaan? Op welke manier kunnen we de laagdrempeligheid naar jongeren toe verhogen? Wie zijn de 'moeilijk bereikbare jongeren'?

Doorheen dit eindwerk heb ik een zo concreet mogelijk antwoord willen geven op de voorgenoemde onderzoeksvragen. De groep 'moeilijk bereikbare jongvolwassenen' behoren tot een kwetsbare kansengroep in de samenleving. Het is een tendens waarin ook eerder onderzoek zijn erkenning bevestigd heeft gekregen. De kwetsbare groep is vaak al vroeg gestopt met school, heeft weinig tot geen ervaringen en is opgegroeid in een geheel andere cultuur dan die van de overheersende middenklasse. Hun leven wordt getekend door chaos. Juist door deze multiproblematiek behoort de groep speciale aandacht te verkrijgen. Ze staan voor meer drempels dan Jan Mondaan en betamen daardoor aandacht op maat in ontvangst te kunnen nemen. Een aanpak op maat vindt zijn plaats in dit geheel van problematieken. Iedere gast heeft zijn eigen drempels in zijn weg naar werk. Een aanpak op maat, specifiek gericht op deze moeilijkheden, geeft de jongere meer kansen om zijn zoektocht naar werk positief te kunnen voleindigen. Toch beamen gasten meer nodig te hebben dan 'een werkrelatie alleen'. Het opbouwen van een band met de bemiddelaar geeft hen het gevoel met zijn problemen verder te kunnen gaan. Doordat de bemiddelaar zich verplaatst in de leefwereld van zijn klant, versterkt de band tussen hun beiden. De klant voelt zich begrepen en de consulent weet waar de knelpunten van de klant zich specifiek bevinden. Toch zie je dat het in de huidige samenleving steeds moeilijker wordt om tijd te steken in deze gevoelswereld. Praten over dagdagelijkse dingen wordt steeds beperkter in de hulpverlening. Bij de VDAB valt dit ook te merken. Er wordt meer de nadruk gelegd op doelmatigheid, efficiëntie en

sanctionering. De resultaten die de overheid wil behalen neigen meer naar de kwantitatieve kant, dan naar de kwalitatieve kant te hellen. Werkwinkels en andere overheidsinstanties behoren zich hiernaar te schikken in de procedures met zijn klanten. De aansluiting met hun klanten stelt zich meer professioneel en afstandelijk op om alle procedures vlot te laten verlopen. Opgelet, er zijn wel degelijk klanten waarvoor de hedendaagse trajectbemiddeling goede tot zeer goede resultaten teweegbrengt. Juist de groep die meer aandacht behoort te verkrijgen glipt echter door het gemis van extra ondersteuning door de mazen van het net. Zij worden meer geïsoleerd met de negatieve aspecten van de bemiddeling, dan de positieve (en vooruit helpende) aspecten ervan. Ondanks hun aanwijzingen dat zij enkel 'naar werk' zouden willen zoeken en geen verder betutteling of afspraken nodig hebben, hebben zij wel degelijk behoefte aan de extra benadrukking van hun positieve aspecten en een relatie die meer inhoudt dan alleen een werkrelatie. Jongeren geven zelf aan meer geactiveerd of gemotiveerd te willen worden. De 'moeilijke' jongeren worden gewezen op hun fouten en soms enkel op hun fouten. Ze voelen zich benadeeld bij hun vaak al eerdere negatieve ervaringen bij tewerkstellingsinstanties. De mentale bereikbaarheid wordt geschaad. Jongeren haken af voor de begeleiding in de Werkwinkel met de gedachte dat als zijzelf niet meer komen opdagen, ze niet meer te maken krijgen met al die negatieve aspecten die ze linken aan de begeleiding. Niets is minder waar. Het bereiken van een evenwicht en positieve ingesteldheid in de relatie, zou de bemiddelaar helpen om nog meer negativiteit te kunnen vermijden. Door niet alleen doelgroepgericht te werken, maar ook veranderingsgericht te werken kan de situatie van de jongere een positieve ommekeer kennen. Consulents hanteren de specifieke FIND-BIND-MIND methodiek dan wel in hun handelen, een uitgebreidere uitwerking zou zijn efficiëntie enkel ten goede komen. Hetgeen zeker vermeden behoort te worden is een nog grotere afstand te creëren bij de klanten. Ik geloof dat bij de benadering van de jongeren, een meelevend standpunt een positief effect kan opleveren. Een manier dat in het straathoekwerk des te meer tot uiting komt, zoals het vindplaatsgericht werken. Dit geven de ondervraagde jongeren ook aan. Ze missen deze kennismaking bij hun consulenten. Achter een computerscherm zitten geeft dan ook een geheel ander beeld dan een kennismaking in de leefwereld van de jongeren. In een bekende en veilige omgeving stellen de jongeren zich meer open naar de hulpverleners toe. Natuurlijk is het nagenoeg onmogelijk om dit, als consulent, voor elke klant te bereiken. Alsnog zou de actieve kennismaking op straat het niveau van de relatie tussen de consulent en de jongvolwassene kunnen verhogen. De zorg wordt zichtbaar verplaatst naar de buiten de maatschappij geplaatste doelgroepen. Dit maakt het straathoekwerk zo fascinerend. Om de doelstelling naar moeilijke bereikbaarheid te behalen is het opbouwen van een band met de jongeren van groot belang voor de hulpverlening. Ik ben me maar al te bewust dat dit onmogelijk is binnen specifieke dienstverlening die de VDAB aanbiedt. Bepaalde handelingen behoren niet tot de functies die de bemiddelaar behoort uit te oefenen. De trajectbemiddelaar kan hierdoor niet die 'extra' band opbouwen met de jongeren, dat een straathoekwerker dan weer wel

kan. Dit maakt dat een evenwicht vinden tussen de twee zo belangrijk is. Kansengroepen hebben meer nodig dan enkel de 'juiste begeleiding'. Door het aanreiken van "extra" ondersteuning, gepaard met een begeleiding op maat, ontstaat de hulpverlening die de gasten beogen. Zoveel tijd vrijmaken en aandacht schenken is spijtig genoeg onmogelijk in de huidige samenleving. Hoe minder dit diepgaand contact, hoe minder de klant zich bloot zal leggen bij de consulent, wat uiteindelijk nodig is om doeltreffende hulpverlening op maat te verkrijgen. De consulent zal, bij het enkel zien van de problemen en niet de oorzaak achter de problemen, een probleemgerichte non-sense aanpak hanteren. Dit creëert een vicieuze cirkel waarbij de klant zich nog afstandelijker zal opstellen tegenover de dienst en de 'negatieve' houding, die de dienst uitstraalt volgens de jongvolwassenen, ten opzichte van de 'problematische' gasten.

Toch heeft de nood aan resultaten van de overheid niet alleen zijn gevolgen op de aard van de bemiddeling en zijn uitvloeisels. Hierbij heeft de huidige economische recessie ook zijn nasleep op het surplus in de kwetsbare groep van de jongeren. Deze economische crisis laat vele consequenties na aangaande de tewerkstelling van werknemers. De sluiting van Ford is een recent voorbeeld hiervan. Arbeiders vertrekken uit een arbeidscircuit en komen terecht, door de sluiting, bij de al grote plas van de werkzoekenden. De natuurlijke reactie van de werkgevers op deze tendens is begrijpelijk. Zij gaan terug op zoek naar de perfecte werknemer, al is dit soms een zoektocht naar de witte raaf. Werkgevers verkiezen werkzoekenden die zo goed mogelijk aansluiten bij het te zoeken profiel. Iemand waarbij er minder tijd (en minder geld) moet worden ingestoken, vormt toch een betere (aan)winst? Toch zou iemand die niet over de nodige opleiding en ervaring beschikt een even grote, en misschien zelfs betere, inzet leveren dan die witte raaf die werkgevers zoeken. Het toch gekozen worden voor de job heeft een uitermate positief effect op de werkzoekende. Zekerheid en motivatie in hun eigen kunnen zal daardoor openbloeien. Zulke aspecten misgrijpen kansengroepen vaak door de ophoping van negatieve ervaringen met de samenleving. Dit laat nog maar eens zien dat een positieve aanpak alleen maar voordelen biedt bij deze kwetsbare doelgroep. Een kwetsbaarheid die zijn oorsprong vindt tijdens de schoolse periode, zoals eerder besproken onder deel twee punt 2.1.2 'Maatschappelijke kwetsbaarheid: jongeren met een achtergrond van sociale en maatschappelijke achterstand'. Het is dan ook aangewezen om contact met de (vroegtijdige) schoolverlaters te optimaliseren met het aanbod (en de voordelen) die de VDAB te bieden heeft. De VDAB beschikt over een ruim aanbod voor werkzoekenden om ondersteuning in te verkrijgen. Meer uitleg over dit aanbod is terug te vinden onder deel een punt 1.5 'Aanbod'. Toch blijkt uit de ondervragingen voort te komen dat dit aanbod grotendeels onbekend is voor de moeilijk te bereiken jongvolwassenen. Het hoge aantal jongeren in Vlaanderen dat tot de NEET-jongeren behoren zegt niet alleen iets over de opleidingen die wel (of niet) worden gevolgd, maar ook over het (verder) studeren en de werkzaamheidsgraad van deze specifieke groep van jongeren. Het jeugdwerkplan, georganiseerd door de VDAB, heeft als doel om deze werkzaamheidsgraad te doen stijgen en de jeugdwerkloosheidsgraad

te doen dalen. Ze willen de jongvolwassenen zo goed mogelijk informeren op vlak van rechten en plichten op de arbeidsmarkt. Maar ook het aspect van opvolging van het werkaanbod op maat zou zijn steentje hierin kunnen bijdragen.

Via een uitgewerkte missie, terug te vinden op de site van de VDAB (“Over VDAB”, 2014, z.p.), is de kerngedachte, waar de VDAB zijn handelingen op baseert, steeds weer terug te vinden:

“Als loopbaanregisseur scheppen we voor alle Vlaamse burgers de ruimte om maximaal zelf hun loopbaan te ontwikkelen. Dat doen we met het oog op een vlottere arbeidsmarktwerking en welvaart voor iedereen.

Als dienstverlener helpen we burgers bij het ontwikkelen van hun loopbaan in wisselwerking met de marktvraag. Daarin spelen wij helder samen met andere dienstverleners. Speciale aandacht hebben we voor burgers uit kansengroepen.”

Toch geven de ondervragingen mij een dubbel gevoel over deze missie van de VDAB. Aan de ene kant merk ik in het werkveld dat die professionele afstandelijkheid noodzakelijk is om alle taken en opdrachten adequaat af te werken, volgens het profiel dat van een consulent wordt verwacht. Aan de andere kant is er die ‘speciale aandacht’ die zowel de missie als de gasten zelf als doelstelling voorop stellen in de verkregen begeleiding, maar wat in werkelijkheid niet telkens een haalbaar gegeven is. Een hulpverlening op maat is het streefdoel in elke hulpverleningsrelatie. Of dit doel bij iedere hulpverleningsrelatie te behalen is, is daarentegen een heel ander gegeven...

Besluit

De activering van de fragile groep van jongvolwassenen is een proces wat vraagt om tijd, tijd die niet altijd beschikbaar is. Vooral de bereikbaarheid van jongeren met een mentale onbereikbaarheid is een contradictoir onderwerp. Enerzijds is er de efficiënte vindplaatsgerichte werking en de professionele als non-professionele relatie met de gasten via het straathoekwerk. Anderzijds is er het ter sprake brengen van de doelstellingen van de overheid die om een tijdsindicatie vragen, maar ook de economische tijden waarin we vertoeven. Deze tegenstelling maakt het vrijwel onmogelijk voor de overheidsinstanties om zich zo optimaal mogelijk te richten op kwaliteit in plaats van kwantiteit. Het aanbod dat de VDAB aanbiedt mag dan wel uitgebreid tot zeer specifiek zijn, zijn onbekendheid bij de doelgroep vormt een knelpunt. Zeker omdat de doelgroep zichzelf steeds verder lijkt te verwijderen van (het sanctionerende imago van) de VDAB. Het opbouwen van een positieve relatie en empathie te tonen voor de leefwereld, in het eerste contact met de jongvolwassenen, vormen dé belangrijkste schakels in het effectief (ook mentaal) kunnen bereiken van de jongeren. Het is niet de manier waarop het probleem van dit sanctionerende imago wordt opgelost wat de grootste aandacht behoort te verkrijgen. Nee, het gaat juist om het correct inspelen op de persoon nog voor er problemen ontstaan, wat de algehele reputatie van de organisatie ten goede komt. De juiste aanpak zou dan ook uiteindelijk

positieve resultaten opleveren voor de kwetsbare groep, de kansengroep waar de speciale aandacht van de VDAB naartoe behoort te gaan.

ALGEMEEN BESLUIT

Het antwoord op de vraag 'Wie zijn de 'moeilijk bereikbare jongeren' en hoe kan de VDAB ze bereiken?' is eenduidig. Het aanbod dat het jeugdwerkloosheidsplan aanbiedt is dan wel uitgebreid, toch is het onbereikbaar voor bepaalde jongeren op de arbeidsmarkt. Nochtans vormt de overheidsdienst "de VDAB" een kernschakel in de verbintenis tussen werkzoekenden en de arbeidsmarkt. De straathoekwerkers vullen een cruciale plaats in, in het vinden van deze 'moeilijke bereikbare jeugd'. Een straathoekwerker positioneert zich voorzichtig in de leefwereld van jongeren en kan hun achterliggende gedachten, redeneringen en motivaties achterhalen. In het straathoekwerk is opgevallen dat de theorie van presentie een belangrijke schakel vormt in de beschikbaarheid van de hulpverlening. Bij het jeugdwerkloosheidsplan is dit niet zo. Er ontstaat een hogere drempel voor de jongvolwassenen. Maatschappelijk kwetsbaren hebben het moeilijk om het negatieve imago van, en eerdere negatieve ervaringen met, de overheidsinstanties naast zich neer te leggen. Met vragen zullen ze dus niet afkomen bij die 'sanctionerende instanties'. De gekwetste jongeren blijven alleen achter met de vragen die hun pad kruisen in hun zoektocht naar werk. Het negatieve imago zal daardoor enkel in zorgelijke zin blijven ontwikkelen in deze doelgroep. Terwijl de moeilijk te bereiken jongeren zich in een kwetsbare positie zullen blijven vertoeven. Gedesillusioneerd, gefrustreerd en/of ontmoedigend trekken de jongvolwassenen zich vroeg of laat los van de hulpverleningsinstanties. Contact zal vanuit hun standpunt niet aangereikt worden. Een vorm van mentale onbereikbaarheid ontwikkelt zich, waar op fysieke onbereikbaarheid vaak een eenvoudig antwoord als oplossing kan worden gegeven, ligt de mentale onbereikbaarheid anders. Hier komt het belang van een hulpverlening op maat naar voren. Rekening houdend met de behoeftes van de jongeren, kunnen er verschillende methodes toegepast worden om aan de doelstelling als ideale hulpverlening te kunnen voldoen. Vindplaatsgericht of doelgroepgericht werken, de FIND-BIND-MIND methodiek en veranderingsgerichte en competentiegerichte begeleiding kunnen een belangrijke aanvulling vormen om adequate begeleiding op maat te kunnen geven. Dit kent zijn invloed op het proces van maatschappelijke kwetsbaarheid. Negatieve ervaringen met overheidsinstanties zullen worden omgevormd tot positieve ervaringen, welke de vicieuze cirkel van maatschappelijke kwetsbaarheid zal doorbreken. De jongeren zullen zich meer één voelen met de samenleving om zo hun bijdrage te kunnen leveren. Het is belangrijk om in het achterhoofd te houden dat iedere jongere van elkaar verschilt en nood heeft aan een individuele specifieke begeleiding. Deze gespecificeerde begeleiding is noodzakelijk aangezien iedere situatie anders is. Om aan deze differentiatie te voldoen is het belangrijk om vanuit de persoonlijke toestand van de jongere te werken. Hier vindt een intensieve en betrokken trajectbemiddeling zijn plaats. Idealiter betreft de

dienstverleningsrelatie niet enkel een 'werkrelatie' maar bevat het eveneens nog een extra niveau, namelijk een (vertrouwens)band die wordt opgebouwd tussen de consulent en zijn of haar klant. Een knelpunt hierbij is het tijdsaspect. Vanuit de overheid worden bepaalde doelen gesteld die overheidsorganisaties behoren te behalen. De inzet om de doelstellingen tijdig te behalen kan een nefast effect hebben op de 'meer dan alleen een werkrelatie' die de jongeren juist beogen. Een uitgewerkt traject op maat kan langdurig zijn, maar op het einde heeft het zijn profijt. Ondanks het heersende sanctionerende imago, specifiek die van de VDAB, zien we dat er toch verscheidene projecten uitgewerkt worden om jongeren te bereiken, zowel vanuit de VDAB zelf als vanuit het straathoekwerk. En net zoals de begeleiding op maat, leveren al die projecten een bijdrage om het aanbod van de VDAB zo effectief mogelijk te laten overeenkomen met de vraag van zijn (jeugdige) klanten. Een aanbod, waaraan de VDAB blijft werken om deze te optimaliseren naar al zijn klanten toe.

BIBLIOGRAFIE

Audiovisuele bronnen

- Agentschap Integratie en Inburgering. (2014). *Integratie-inburgering*. Opgeroepen op 03 13, 2015, van Agentschap Integratie en Inburgering: <http://www.integratie-inburgering.be/index.htm>
- Departement Werk en Sociale Economie. (2008, 02). *Nota jeugdwerkloosheid: Vlaanderen en de Europese Unie*. Opgeroepen op 03 31, 2015, van Startpunt voor wer en sociale economie: https://www.werk.be/sites/default/files/2008_Nota_jeugdwerkloosheid.pdf
- Encyclo. (2014). *ENCYCLO.NL*. Opgeroepen op december 2014, van ENCYCLO.NL: <http://www.encyclo.nl/begrip/grijs%20circuit>
- Expertengroep SALK. (2012). *SALK Eindrapport*. Opgeroepen op december 2014, van Vlaams Parlement: http://www.vlaamsparlement.be/vp/pdf/20122013/salkrapport_080213.pdf
- Groep Intro. (2014). Opgeroepen op december 2014, van Groep Intro: <http://www.groepintro.be/#/0/pagina/9>
- het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2015). *Wat is Roadies?* Opgeroepen op 03 30, 2015, van Roadies: <http://www.roadies.be/wat-is-roadies/>
- Jobat. (2014). *Wat is het jeugdwerkplan?* Opgeroepen op december 2014, van Jobat: <http://www.jobat.be/nl/artikels/wat-is-het-jeugdwerkplan/>
- LSMEETS. (2015, maart 12). *Vrijdag 13 maart : 23 jongeren voor één dag aan de slag bij VDAB in Limburg !* Opgeroepen op maart 17, 2015, van Intranet: <http://intranet.vdab.be/vrijdag-13-maart-23-jongeren-voor-%C3%A9%C3%A9n-dag-aan-de-slag-bij-vdab-limburg>
- Provincie Limburg pakt lokale jeugdwerkloosheid aan. (2014, 02 07). Opgeroepen op 03 31, 2015, van SALK: Acties en projecten: <http://www.limburg.be/Limburg/salk/Acties/SALK-acties-op-korte-termijn/2014-02-07-Aanpak-lokale-jeugdwerkloosheid.html>
- RTC West-Vlaanderen. (2015). *VDAB-OPLEIDINGEN*. Opgeroepen op 03 30, 2015, van RTC West-Vlaanderen: <http://www.rtcwestvlaanderen.be/vdab-opleidingen/>
- Startpunt voor Werk en Sociale Economie. (2015). *Maatwerk*. Opgeroepen op 03 30, 2015, van Werk.be: <http://www.werk.be/beleidsthemas/sociale-economie-en-tewerkstelling/sociale-economie/maatwerk>
- Startpunt voor Werk en Sociale Economie. (2015). *Trend werkloosheidsgraad*. Opgeroepen op 03 31, 2015, van Werk.be: <http://www.werk.be/cijfers/trends-en-conjunctuur/werkloosheidsgraad>
- Steunpunt SSL. (2015). *Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen (SSL)*. Opgeroepen op 03 30, 2015, van Steunpunt SSL: <https://steunpuntssl.be/>

- Steunpunt WSE. (2013). *Missie & opdrachtgevers*. Opgeroepen op 03 30, 2015, van Steunpunt WSE: <http://www.steunpuntwse.be/node/7>
- Synerjob. (2013, december). *Rapport de jeugdwerkloosheid in België*. Opgeroepen op december 2014, van Synerjob: http://synerjob.be/Synerjob_jeugdwerkloosheid.pdf
- VDAB. (2012). *VDAB Sectorrapport Sector Maatschappelijke Dienstverlening*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB: http://www.vdab.be/trendsdoc/sectorrapporten/maatschappelijke_dienstverlening.pdf
- VDAB. (2014). *Begeleiding en oriëntatie*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB: <http://www.vdab.be/begeleiding>
- VDAB. (2014). *Beheersovereenkomst*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB: <http://www.vdab.be/vdab/beheersovereenkomst.shtml>
- VDAB. (2014). *Missie en Opdracht*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB: <http://www.vdab.be/vdab/algemeen.shtml>
- VDAB. (2014). *Nieuws*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB: <http://www.vdab.be/nieuws>
- VDAB. (2014). *Opleidingen*. Opgehaald van VDAB: <http://www.vdab.be/opleidingen>
- VDAB. (2014). *Over VDAB*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB: <http://www.vdab.be/vdab>
- VDAB. (2014). *Partners*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB: <http://partners.vdab.be/>
- VDAB. (2014). *Sectorrapporten NACE*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB: <http://www.vdab.be/trends/sectorrapporten>
- VDAB. (2014). *VDAB doorheen de jaren*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB: <http://www.vdab.be/vdab/geschiedenis>
- VDAB. (2014). *Vind een job*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB: <http://www.vdab.be/jobs>
- VDAB. (2014). *Werkgevers*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB: <http://werkgevers.vdab.be/werkgevers/>
- VDAB. (2015). *Partners*. Opgeroepen op 03 27, 2015, van VDAB: <http://partners.vdab.be/vitrine/>
- VDAB. (2015). *Vlaams Toeleidingsnetwerk VITRINE*. Opgeroepen op 03 27, 2015, van VDAB: <http://www.vdab.be/hraanbod/advies.shtml>
- VDAB dienst Arbeidsmarktregie Antwerpen. (2008). *Bestek: Experiment non respons jongeren - ANTWERPEN*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:MLEvHUpMtfAJ:https://partners.vdab.be/experiment/documenten/bestek%2520non%2520respons%2520jongeren.doc+&cd=2&hl=nl&ct=clnk&gl=be>

- VDAB-communicatiedienst. (2014). *Jaarverslag 2013*. Opgeroepen op december 2014, van VDAB:
<http://www.vdab.be/sites/web/files/doc/trends/VDABjaarverslag2013.pdf>
- Verachtert, D. (2014, 12 03). *Advies 1411: Beleidsnota Minister van Jeugd 2014-2019*. Opgeroepen op 03 31, 2015, van Vlaamse Jeugdraad:
https://vlaamsejeugdraad.be/sites/default/files/advies/1411_advies_beleidsnota_jeugd_2014-2019.pdf
- Vlaamse Regering. (2005, juli 15). *Beheersovereenkomst 2005-2009*. Opgeroepen op december 2014, van Vlaanderen:
http://www2.vlaanderen.be/beheersinstrumenten/doc/WSE/AVDAB/beheersovereenkomst_VDAB.pdf
- Vlaamse Regering. (2014). *Beleidsnota Jeugd 2014-2019*. Opgeroepen op 03 31, 2015, van Vlaamse Overheid:
<https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/beleidsnota-2014-2019-jeugd>
- Vlastrov, Astrof, LISS, VOS, WESTROF, & Via-B. (2010). *Straathoekwerk: een actieve werkvorm*. Straathoekwerk.be.
- Werkwinkels. (2005). *Werkwinkel*. Opgeroepen op december 2014, van Werkwinkel:
http://www.werkwinkel.be/content/_master/site/2&

Mondelinge bronnen

- Jongere X. (2015, 03 12). Vragenlijst rond tewerkstelling, inkomen en begeleiding. (C. Gorissen, N. Langens, & J. Vangemert, Interviewers)
- Jongere X. (2015, 03 24). Vragenlijst rond tewerkstelling, inkomen en begeleiding. (C. Gorissen, N. Langens, & J. Vangemert, Interviewers)
- Jongere X. (2015, 04 07). Vragenlijst rond tewerkstelling, inkomen en begeleiding. (C. Gorissen, N. Langens, & J. Vangemert, Interviewers)

Geschreven bronnen

- Bakker, K., Pannebakker, M., & Waal, M. S. (1999). *Kwetsbaar en competent: sociale participatie van kwetsbare jeugd : theorie, beleid en praktijk*. Utrecht: NIZW Uitgeverij.
- Card, D., Auerbach, A. J., & Quigley, J. M. (2006). Public Policy and the Income Distribution. In J. Currie, *The take-up of social benefits* (pp. 80-149). New York: Russel Sage Foundation.
- Christoffels, T., & Vreven, E. (2006-2007). *Project: Werk aan de Winkel: Een project in het kader van het jeugdwerkloosheidsplan Genk 2006-2007*. Genk: vzw Limburgs Steunpunt Straathoekwerk.
- De Groof, S., & Elchardus, M. (2013). *Early school leaving & youth unemployment*. Amsterdam: LannooCampus.

- Doğan, G., van Dijke, A., & Terpstra, L. (2001). *Wie zijn er moeilijk bereikbaar? Aanknopingspunten voor ondersteuning en begeleiding van moeilijk bereikbare gezinnen en jongeren*. Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn.
- Dufraing, J. (2014, december 17). Werking VDAB Genk. *Werking VDAB WW Genk*. Genk, België: VDAB.
- Gerritzen, M., & Birnie, S. (2011). *Basiswerk maatschappelijk werk en dienstverlening*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Goris, P., & Walgrave, L. (2002). *Van kattenkwaad en erger. Actuele thema's uit de jeugdcriminologie*. Leuven- Apeldoorn: Garent.
- Hernanz, V., Malherbet, F., & Pellizzari, M. (2004). *Take-up of welfare benefits in OECD countries: a review of the evidence no.17*. Parijs: OECD publishing.
- Limburg Steunpunt Straathoekwerk. (1999-2000). *Project Tewerkstelling: Werk en geen werk*. Limburg: LiSS.
- Luyckx, S. (2008). Moeilijk bereikbare jongeren uit „hun kot“ lokken: met de stok of met de bal? *Moeilijk bereikbare jongeren uit „hun kot“ lokken: met de stok of met de bal?* Leuven, België: Katholieke Hogeschool Leuven.
- Ponsaers, P., Moor, L. G., D'Haese, W., & Smeets, M. E. (2014). *Politie en haar maatschappelijke partners*. Antwerpen: Maklu.
- van Oorschot, W. (1991). Non-take-up of social security benefits in Europe. *Journal of European Social Policy* 1(1), 15–30.
- Van Parys, L., & Struyven, L. (2010). Ongepaste vragen of een ongepast aanbod? Eindrapport evaluatieonderzoek 'Experimenten moeilijk bereikbaren in het kader van het Jeugdwerkplan'. Leuven, België: HIVA-K.U.Leuven.
- Van Regenmortel, T. (2002). *Empowerment en maatzorg: Een krachtgerichte psychologische kijk op armoede*. Leuven: Academische Coöperatieve Venootschap cvba.
- VDAB. (1999, april 30). Evolutie Zwartberg. Genk, België: Dienst beleidsplanning en organisatie stad Genk.
- VDAB. (2008). Westvlaanderen Jeugdwerkplan. *Jeugdwerkplan: Geïntegreerd plan van aanpak voor de jeugdwerkloosheid*. West-Vlaanderen, België: VDAB.
- Verschelden, G. (2002). *Opvattingen over welzijn en begeleiding: een sociaal- (ped)agogische analyse van leerlingenbegeleiding als exemplarisch thema in het jeugdbeleid*. Gent: Academia Press.

SAMENVATTING

Dit onderzoek is uitgevoerd om de oorzaak van de moeilijke bereikbaarheid van jongvolwassenen (18 - 25 jaar) te kunnen achterhalen. Op basis van de achterhaalde conclusies en aanbevelingen zou de organisatie, de VDAB, acties kunnen ondernemen om het bereik naar de jongeren toe zo veel mogelijk te kunnen optimaliseren.

De uitvoering van het onderzoek wordt geconcretiseerd door gebruik te maken van zowel open als gesloten vragenlijsten. Het onderzoeksteam is samengesteld uit het straathoekwerk van het LiSS uit de regio Zwartberg, de dienst Trajectbegeleiding en de coördinator Tewerkstellingscel van de dienst Stad Genk van de VDAB Werkwinkel.

De doelgroep die is onderzocht, bestaat uit jongvolwassene gasten waarmee het straathoekwerk uit de regio Zwartberg contact heeft opgebouwd doorheen de jaren. Deze gasten hebben zeer veel (negatieve aspecten van de samenleving) meegemaakt, wat maakt dat niet alleen hun fysieke maar ook hun mentale onbereikbaarheid een muur zou kunnen opbouwen op hun begeleiding naar werk toe. Ondanks de zeer kwetsbare positie van de jongeren, wordt vastgesteld dat de ondervraagden zich zeer open opstellen naar het onderzoeksteam toe. De gasten vertellen openhartig dat bepaalde aspecten van de trajectbegeleiding voor hen een drempel vormen om daadwerkelijk in begeleiding te gaan bij de VDAB Werkwinkel in Genk. Want ze kennen deze instantie wel degelijk, al dan niet met een ietwat negatieve bijklank. Ze zijn gemotiveerd in het zoeken naar werk, dat blijkt uit hun intrinsieke motivatie. Toch verkiezen ze een consulent die daadwerkelijk achter hen aan gaat, hen motiveert en bijstaat in hun zoektocht naar werk. Het zoeken naar werk vormt voor hen een van het belangrijkste begeleidingsaspecten in de hulpverlenersrelatie. Toch vormt het inlevingsvermogen van de consulent in de leefwereld van zijn klanten een niet te onderschatte factor in de begeleiding volgens de ondervraagden.

Voor velen werkt de huidige werkwijze van de Werkwinkels, maar niet iedereen wordt bereikt door de afstandelijke dienstverlening die de overheid genoodzaakt heeft te hanteren in het maatschappelijk werk van deze sector. De kwetsbare jongvolwassenen hebben een vertrouwenspersoon nodig die hen verder kan helpen om de chaos in hun leven, ook op administratief vlak, te overzien. Een groot aantal van de ondervraagde jongvolwassenen proberen deze doelstelling te bereiken door in te zetten op de toekomst als zelfstandig ondernemer. Deze doelgroep kan hun toekomstperspectief verruimen door gebruik te maken van een infosessie ondernemersatelier, om hun dromen te kunnen realiseren. De veranderingen op lokaal niveau (zoals het veranderende aanbod van de VDAB) dringt spijtig genoeg onvoldoende door tot de maatschappelijk kwetsbaren in de samenleving. Om het aanbod van de VDAB Werkwinkel Genk te kunnen verspreiden, zou er ingezet kunnen worden op de relatie met andere instanties, zoals tewerkstellingsinstanties (interimkantoren) of het

straathoekwerk. Jongeren vroegtijdig op school op de hoogte stellen van het aanbod van de VDAB zou een significante aanvulling kunnen vormen op de bekendheid en de betrokkenheid van de VDAB, in de toekomst van de jongeren.

Mochten begeleiders op de besproken punten verder inwerken, vormt het zeker en vast een troef om de begeleiding verder in de goede richting te kunnen laten verlopen. Want het uiteindelijke doel van elke maatschappelijk assistent bestaat uit het adequaat hulp aanbieden op maat.